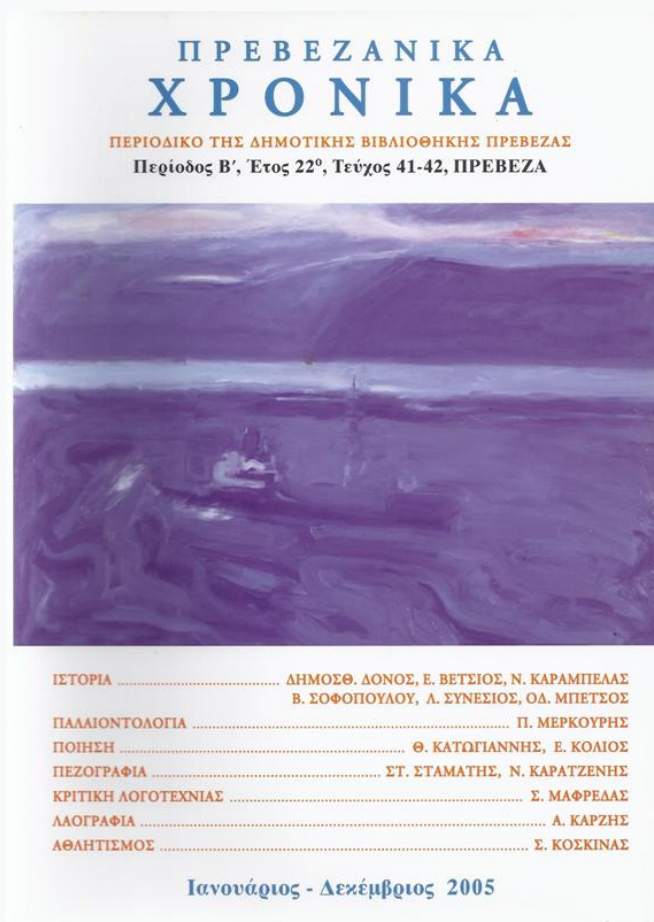

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 41-42 (2005)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 41-42 (2005)

Το κλείσιμο των ναών στα 1890

Βούλα Γ. Σοφοπούλου

doi: [10.12681/prch.28957](https://doi.org/10.12681/prch.28957)

Copyright © 2022, Βούλα Γ. Σοφοπούλου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σοφοπούλου Β. Γ. (2022). Το κλείσιμο των ναών στα 1890. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (41-42), 145–176.
<https://doi.org/10.12681/prch.28957>

Το κλείσιμο των ναών στα 1890

Βούλας Γ. Σοφοπούλου
 Ιστορικού

Με αφορμή το άρθρο της κ. Βικτωρίας Παπαγεωργίου-Τζούρου «Ο διωγμός της Ορθοδοξίας στα 1890» που δημοσιεύθηκε στα «Πρεβεζάνικα Χρονικά», τεύχος 37-38, Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2001, σελ. 87-90, παρουσιάζω δημοσιεύματα εφημερίδας της εποχής, που κυκλοφορούσε ευρέως στην Αθήνα, με τίτλο «Εφημερίς» σχετικά με το εν λόγω θέμα.

Τα πρωτότυπα φύλλα της «Εφημερίδος» βρίσκονται στο αρχείο του Ιδρύματος «Ακτία Νικόπολις» απ' όπου και τα ανέσυρα. Μέσα από τις σελίδες της «Εφημερίδος» μπορεί κανείς να δει το κλίμα που επικρατούσε το διάστημα εκείνο (από 25 Οκτωβρίου έως και 25 Δεκεμβρίου 1890) και τις αντιδράσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας από την πλευρά των κληρικών και των λαϊκών.

Το ζήτημα του σταδιακού περιορισμού των προνομίων της Ορθόδοξης Εκκλησίας ήταν ένα από τα σημαντικότερα θέματα της εκκλησιαστικής ιστορίας στο τέλος του 19^{ου} αιώνα. Η σύγκρουση του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την Οθωμανική κυβέρνηση κορυφώθηκε όταν ο Σουλτάνος Αβδούλ Χαμήτ Χαν ο Β¹ άρχισε να επεμβαίνει σε ζητήματα καθαρά εκκλησιαστικά και να αυθαιρετεί σε μεγάλο βαθμό (έκλεινε σχολές, φυλάκιζε κληρικούς, αντικαθιστούσε Αρχιερείς με τη χρήση των όπλων κ.ά.). Εξαιτίας της αδιάλλακτης στάσης της Οθωμανικής κυβέρνησης το Οικουμενικό Πατριαρχείο αναγκάστηκε να καταφύγει στην έσχατη λύση, δηλαδή να κηρύξει την εκκλησία σε διωγμό και να κλείσει όλους τους ναούς. Το κλείσιμο των ναών ήταν ένα είδος αντίδρασης στην πιεστική κατάσταση που δημιουργήθηκε και θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε ως ένα είδος «απεργίας». Ο στόχος της ενέργειας αυτής ήταν να εξεγείρει τις συνειδήσεις των χριστιανών, να προκαλέσει τη συμπάθεια της κοινής γνώμης και να πετύχει την παρέμβαση των ξένων κυβερνήσεων. Το αποτέλεσμα

1 Ο Αβδούλ Χαμήτ Χαν ο Β', τριακοστός πέμπτος σουλτάνος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ήταν γιος του Αβδούλ Μετζήτ Χάν. Γεννήθηκε το 1842 και πέθανε το 1918. Κυβέρνησε με ιδιαίτερη σκληρότητα για 33 χρόνια από το 1876 έως και το 1909 (Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Παύλου Δρανδάκη, τόμος Α', σελ. 43).

ήταν να γίνουν μεγάλες διαδηλώσεις σε διάφορες πόλεις, κυρίως όμως στη Σμύρνη, στα Ιωάννινα και στην Πρέβεζα, όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα των εφημερίδων. Η Οθωμανική κυβέρνηση προκειμένου να αποφύγει μεγαλύτερες κινητοποιήσεις υποσχέθηκε προφορικά και γραπτά την αναγνώριση των προνομίων την παραμονή των Χριστουγέννων του 1890. Το 1891 εκδόθηκε βεζυρική εγκύκλιος η οποία κατέγραφε για πρώτη φορά τα προνόμια του Πατριαρχείου.

Σ' εκείνες τις δύσκολες στιγμές για την Ορθοδοξία Επίσκοπος Νικοπόλεως και Πρεβέζης ήταν ο Ιωακείμ Α' Σγουρός² ο οποίος με θάρρος και τόλμη αντιμετώπισε την όλη κατάσταση, όπως φαίνεται μέσα από τα φύλλα της «Εφημερίδος».

Όμως και οι πολίτες έδειξαν τόλμη και αυτοθυσία με αποτέλεσμα να υπάρξουν συλλήψεις εξαιτίας των διαδηλώσεων στα Ιωάννινα και την Πρέβεζα. Οι συλληφθέντες στην Πρέβεζα, όπως μπορεί κανείς να δει στα δημοσιεύματα της «Εφημερίδος», στο φύλλο 332 της 28^{ης} Νοεμβρίου 1890, είναι οι εξής: Χρ. Ψαροδημήτρης, Βλ. Μπαμπούτος, Χαρίλ. Τόλιας, οι αδελφοί Σπυρίδων και Κωνσταντίνος Λουκά.

Εκτός από το σημαντικό ζήτημα του διωγμού της Εκκλησίας μπορεί κανείς να δει μέσα από τις δημοσιεύσεις της «Εφημερίδος» την κατάσταση στην οποία βρισκόταν η επαρχία Πρεβέζης στα 1890. Πιο συγκεκριμένα στο φύλλο 345 της Τρίτης, 11^{ης} Δεκεμβρίου 1890, γίνεται αναφορά στις πληθυσμιακές ομάδες της Πρέβεζας (οι μουσουλμάνοι δεν ξεπερνούν τους χίλιους), στους βαρείς φόρους που ήταν υποχρεωμένοι οι Έλληνες γεωργοί να πληρώνουν στον Τούρκο κατακτητή, στις σκληρές συνθήκες εργασίας των χωρικών για την κατασκευή

Εικ. 1. Ιωακείμ Α' Σγουρός
Αρχείο Ιδρύματος "Ακτία Νικόπολις"

2 Ο Ιωακείμ Σγουρός γεννήθηκε στη Χίο το 1864, όπου και έλαβε τη στοιχειώδη γυμνασιακή μόρφωση. Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και το 1887 χειροτονήθηκε Διάκονος. Στις 11 Ιανουαρίου 1890 εκλέχθηκε Μητροπολίτης Νικοπόλεως, θέση στην οποία παρέμεινε μέχρι την 1^η Αυγούστου 1891, οπότε μετατέθηκε στη Μητρόπολη της Ξάνθης με απαίτηση της Οθωμανικής κυβέρνησης. Η μετάθεσή του ήταν αποτέλεσμα της δράσης του Ιωακείμ, ο οποίος στις δύσκολες στιγμές της Εκκλησίας και του Έθνους δε δίστασε να στηρίξει το δίκαιο και την αλήθεια παρά το νεαρό της ηλικίας του. Μετά τη μετάθεσή του στην Ξάνθη συνέχισε τους αγώνες του εναντίον των Τούρκων και Βουλγάρων. Πέθανε στις 11 Μαΐου 1912 (Φιλάρετος Απ. Βιτάλης, Μητρόπολις καί Μητροπολίται τῆς Νικοπόλεως Ηπείρου, Αθήνα 1972).

Εικ. 2. Ιωακείμ Α' Σγουρός
(από έργο ζωγραφικής του Π. Σταθόπουλου,
που έγινε με πρότυπο τη φωτογραφία της Εικ. 1)
Αρχείο Ιδρύματος "Αχτία Νικόπολις", Πρέβεζα

οδών, στην αυστηρή βιβλιοκρισία από την πλευρά των Τούρκων, στην ανεπάρκεια της ταχυδρομικής υπηρεσίας, στην κατάργηση της ελληνικής γλώσσας στα τουρκικά δικαστήρια και τις συνέπειες αυτού του μέτρου και στον Χουσεΐν Βέη Ντίνο, ο οποίος αναφέρεται ως «δολοφόνος και κακούργος που συνεργαζόταν με τον μισέλληνα πρόξενο της Ιταλίας Milleliri!» Στο φύλλο 356 του Σαββάτου 22^{ας} Δεκεμβρίου 1890 γίνεται επίσης αναφορά στη διαγωγή του Ιταλού προξένου.

Οι δύσκολες και πιεστικές καταστάσεις που ζούσαν οι κάτοικοι της Πρέβεζας (απαγόρευση της κυκλοφορίας μετά τις 8 μ.μ., έντονη παρουσία του στρατού σε όλη την πόλη, συλλήψεις πολιτών, διπλασιασμός της φρουράς των δημόσιων καταστημάτων, σωματικός έλεγχος όσων εισέρχονταν στην πόλη), ο φόβος των Τούρκων για τυχόν εξέγερση των κατοίκων, που κάποιες φορές έφτανε στα όρια της υπερβολής³ και η συμβολή της νέας ελληνικής κυβέρνησης (αποστολή στην Πρέβεζα δύο πολεμικών πλοίων, του «Ακτίου» και της «Αμβρακίας», και ενίσχυση της φρουράς του Ακτίου η οποία ήδη αριθμούσε 35 άνδρες) διαφαίνονται στα φύλλα 317 της 13^{ης} Νοεμβρίου 1890 και 329 της 25^{ης} Νοεμβρίου 1890.

Ακολουθεί μεταγραφή των άρθρων, που αναφέρονται στο κλείσιμο των ναών στα 1890, όπως αυτά δημοσιεύονται στα φύλλα 313 της 9^{ης} Νοεμβρίου 1890, 317 της 13^{ης} Νοεμβρίου 1890, 329 της 25^{ης} Νοεμβρίου 1890, 332 της 28^{ης} Νοεμβρίου 1890, 336 της 2^{ας} Δεκεμβρίου 1890, 345 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 1890, 356 της 22^{ας} Δεκεμβρίου 1890 και 360 της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1890. Στη μεταγραφή τηρήθηκε το πολυτονικό σύστημα καθώς και η ορθογραφία του πρωτοτύπου.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 Νοεμβρίου 1890, Άριθ. 313, σελ. 1.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΣΜΥΡΝΗΣ

6 Νοεμβρίου

Τό κλείσιμον τῶν ναῶν. – Ἡ διαγωγή τοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου. – Οἱ γάμοι τῆς θυγατρὸς τοῦ κ. Κοτσώνη. – Ὁ ἐμπαιγμὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ εἶνε κεκλεισμέναι ἀπὸ τῆς προπαρελθούσης Κυριακῆς πᾶσαι, οἱ δέ ἱερεῖς, σταυρώσαντες τὰς χεῖρας ἔπαυσαν

3 Ο φόβος των Τούρκων διαφαίνεται ξεκάθαρα σε ένα περιστατικό που αναφέρεται στο φύλλο 329 της 25^{ης} Νοεμβρίου 1890: ο Μουτεσσαρίφης (Διοικητής) ακούγοντας κάποιο βράδυ θόρυβο στη στέγη του σπιτιού του και θεωρώντας ότι πρόκειται για επαναστάτες, έντρομος, έστειλε τη φρουρά του να τους συλλάβει για να διαπιστώσουν ότι ο θόρυβος προέρχονταν από γάτες που έκαναν βόλτα στα κεραμίδια και βέβαια όχι από επαναστάτες που πήγαν να κατασφάξουν αυτόν και την οικογένειά του, όπως πίστευε ο ίδιος.

ὕπηρετοῦντες τόν Θεόν. Μόνον ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου ἐπιδεικνύει ἀκατονόμαστον διαγωγὴν ἔνεκα προσωπικῶν λόγων, προκειμένου περὶ ὑποθέσεως σοβαρωτάτης. Ἴνα καταστεῖλῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξέγερσιν τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, διέδωκεν, ὅτι ἔκλεισε τὰς ἐκκλησίας τῆς περιφερείας του, ἐμπαίζων οὕτω καὶ τὰς Ἀρχάς καὶ τὸ πλῆθος, πρὸς τόν διερμηνέα ὅμως τοῦ γερμανικοῦ προξενείου ὅστις ἠρώτησεν αὐτόν κατ' ἐντολὴν τοῦ γενικοῦ προξένου, εἶπεν, ὅτι «μόνον ἂν μέ προστάξῃ ὁ Καλίφης καὶ ὁ Σουλτάνος θὰ κλείσω τούς ναούς τῆς ἐπαρχίας μου. Ἐννοεῖται μετὰ πόσης ἀγαλλιάσεως θὰ ἔμαθον τὰς διαθέσεις τοῦ Ἐφέσου ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανικὴ Πρεσβεία καὶ ὁ σέρ Οὐίλιαμ Οὐάιτ.

Ὁ προκομμένος Ἐφέσου μόνον ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἔκλεισε τούς ναούς τῆς Περαιάς, ἀλλὰ βραδύτερον, ἔνεκα τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀρχιάτρου Κοτσώνη, ἠνοιξεν αὐτούς, προκαλέσας οὕτω τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ κ. Κοτσώνη ἐξωργίσθη ὁ λαός. Ὁ ἰδιαιτέρος ἰατρός τοῦ Μ. Βεζύρου Κιαμήλ πασσᾶ μνηστεύσας τὴν θυγατέρα του μετὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ὑγειονομικοῦ ἱατροῦ κ. Δούκα, ἐπειδὴ οἱ γάμοι δέν ἦτο δυνατόν νά τελεσθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἦλθεν ἐνταῦθα πρὸς κοινόν σκάνδαλον καὶ πρὸς ὕβριν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἀναπληρῶν τόν Μητροπολίτην Σμύρνης ἅγιος Χριστουπόλεως ἀπέκρουσε τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, ὁ δέ κ. Κοτσώνης κατέφυγεν εἰς τόν ἐν Περαιᾷ διατρίβοντα Μητροπολίτην Ἐφέσου, ὅστις, ἐνῶ διαβεβαίου ὅτι ἐντολῇ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἔκλεισε τούς ναούς, ἠλόγησε τὸ μυστήριον ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπικῷ οἴκῳ ἐν Περαιᾷ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν χωροφυλάκων καὶ τῶν τουρκικῶν περιπόλων! Παράνυμφος ἦν ὁ Ἀρμενοκαθολικός Μαρίντζι, ἄλλοτε διευθυντής τοῦ Αὐστρο-ουγγρικοῦ Λούδ, ἄνθρωπος πολυμήχανος. Χειρίστην ἐντύπωσιν παρήγαγε καὶ ἡ ἐν τῷ γάμῳ παρουσία δώδεκα οἰκοτρόφων τοῦ Ὀμηρείου Παρθεναγωγείου μετὰ τῆς διευθυντρίας αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν συνοδείαν τῶν ἐφόρων κ.κ. Π. Ἀθηνογένους, Ἀρ. Λασκάρεως καὶ Διον. Μαρκοπούλου. Τό θέαμα ἦτο οἰκτρόν, δέν ἔχομεν δέ ἢ νά συγχαρῶμεν τούς κυρίους τούτους διὰ τὰ πατριωτικά καὶ χριστιανικά αἰσθήματά των!

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐμπαίζεται καὶ παρ' ἐκείνων ἀκόμη, παρ' ὧν ἀναμένει προστασίαν ὁ χριστιανικός πληθυσμός, εὐρίσκονται δέ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄνδρες συμμαχοῦντες μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους καὶ θεραπεύοντες αὐτούς! Ἔρχεται νῦν ἐνταῦθα ἄλλο ὄργανον τοῦ Κιαμήλ, ὁ κ. Κοτσώνης, καὶ ἐμπαίζων θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἐπιδιώκει τὴν τέλεσιν τῶν γάμων τῆς θυγατρὸς του, χάρις εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν διαγωγὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου.

Ἄν εἶνε τοιοῦτοι ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες, ἢ Ἐκκλησία ἀπώλετο.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 4 Νοεμβρίου

Τό κλείσιμον τῶν ναῶν. – Μεγάλη διαδήλωσις. – Προσφώνησις τοῦ Ἀρχιερέως. – Ἡ ἀναχώρησις αὐτοῦ. – Συμβούλια καί μέτρα Ὀθωμανῶν.

Εἰς ἄκρον συνεκινήθη καί ἡ ἡμετέρα πόλις διά τό κλείσιμον τῶν ναῶν. Πρό τινων ἡμερῶν ἐδημοσιεύθη παρά τῆς ἐνταῦθα Διοικήσεως ἔγγραφον, δι' οὗ ἐκφράζει ἡ Πύλη τήν λύπην της διά τό γεγονός, ἐπιρρίπτει δέ τήν εὐθύνην εἰς τά Πατριαρχεῖα. Τήν ἐπιούσαν τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ὁ Σ. Ἀρχιερεύς ἡμῶν, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς περιοδείας του, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τοὺς δημογέροντας καί ἐδήλωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι τῆς ἐκκλησίας κηρυχθείσης ἐν διωγμῷ, δέν ὑφίσταται πλέον ἐκκλησιαστική ἀρχή. Τήν 4ην δέ πρωινήν ὥραν τουρκιστί, φέρων τά ἀρχιερατικά αὐτοῦ ἐγκόλπια καί τήν ποιμεναρχικήν ράβδον του, παρακολουθούμενος δέ καί παρά ἱερέων, μετέβη παρά τῷ Διοικητῇ καί ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι παύει τοῦ νά ἄρχῃ ἐκκλησιαστικῶς. Ἐξελθὼν εἶτα τοῦ θαλάμου ἀφήρесе τά ἐγκόλπια αὐτοῦ, ἀφῆκε τήν ράβδον του καί λαβὼν μοναχικόν κομβολόγιον κατήλθεν ἐκ τοῦ διοικητηρίου ἔνδακρυς καί ἐπορεύθη εἰς τόν ἱερόν ναόν τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους, ὅπου ἀνέμενε τό πλῆθος τῶν χριστιανῶν.

Ὁ ἀρχιερεύς, προσευχηθεὶς ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνήγγειλεν εἰς τό πλῆθος τόν διωγμόν αὐτῆς καί τό κλείσιμον τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ του ναῶν, συνέστησε δέ εἰς τόν λαόν ὑπομονήν καί τήν μή παράλειψιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Προσεύχεσθε, εἶπεν, εἰς τάς κρύπτας ἡμῶν, ὡς οἱ προπάτορές μας, διότι εὐρισκόμεθα εἰς δυστυχεῖς χρόνους. Ἐγὼ παύω πλέον νά εἶμαι ἀρχιερεύς σας· εἶμαι ἀπλοῦς μοναχός καί θ' ἀπέλθω εἰς τινα μονήν.

Ἡ συγκίνησις τοῦ λαοῦ ἦτο ἀπερίγραπτος. Ὅλοι ἔκλαιον. Παιδιά, ἔχετε φρόνησιν καί πίστιν πρὸς τόν Σωτῆρα, ἐφώνησε τότε ὁ ἀρχιερεύς, ζητήσας δέ συγγνώμην παρά τοῦ πλῆθους διηυθύνθη πρὸς τήν Μητρόπολιν, καθ' ὃν χρόνον ἅπαντα τά ἐργαστήρια τῶν χριστιανῶν ἐκλείοντο. Ὁ ἀρχιερεύς ἐκάλυψε διά μελανοῦ πέπλου τοὺς Σταυρούς τῶν ναῶν, οἵτινες τότε ἐκλείσθησαν ἐν μέσῳ σφοδροῦ ἀναβρασμοῦ τοῦ πλῆθους.

Ὁ Διοικητῆς φοβηθεὶς ἐπέβη ὀχλήματος καί μεταβάς παρά τῷ στρατ. Διοικητῇ συνέστησεν αὐτῷ ὅπως ἀπόσχη πάσης ἐπεμβάσεως πρὸς ἀποφυγὴν ρήξεων· ἐδιπλασιάσθησαν ὁμως αἱ φρουραὶ τῆς πόλεως, εἰς τοὺς στρατιώτας διενεμήθησαν φυσίγγια, ἐθεώρουν δέ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπικειμένην τήν λύσιν τοῦ ζητήματος ἄνευ δυσαρέστων συνεπειῶν.

Τήν ἐπιούσαν, ἀναχωροῦντος τοῦ Ἱεράρχου ἡμῶν, τά καταστήματα τῶν χριστιανῶν καί πάλιν ἐκλείσθησαν, ἡ πόλις δέ περιεβλήθη περιβολὴν πένθεμον. Ὁ Ἱεράρχης, φέρων ἀπλοῦν μοναχικόν ἔνδυμα, διέσχυσε

τό περί τήν Μητρόπολιν συνηγμένον πλήθος καί διηυθύνθη εἰς τόν ναόν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, πέριξ τοῦ ὁποίου εἶχον συναθροισθῆ ἄλλοι χριστιανοί σύν γυναῖξί καί παισί. Ἐν τῷ ναῷ παρήσαν οἱ διερμηνεῖς τῶν προξένων Ἑλλάδος, Ἀγγλίας καί Ἰταλίας. Ὁ Ἱεράρχης, ἀναβάς ἐπὶ τῆς Ὠραίας Πύλης προσεφώνησεν ὡς ἑξῆς τό χριστιανικόν πλήθος.

Τήν θρησκείαν ἡμῶν καταδιώκουσιν οἱ ἀλλόφυλοι καί ἰσχυροί δέν μᾶς ἐπιτρέπεται δέ νά λέγωμεν ὅτι εἴμεθα χριστιανοί. Τάς ἐκκλησίας μας κλείουσι, τούς Ἀρχιερεῖς σας φυλακίζουν καί ἐξαφανίζουν, ὑβρίζουν τούς ἱερεῖς σας καί τούς φυλακίζουν, κλείουν τά σχολεῖα σας ἵνα μή τά τέκνα σας διδάσκωνται τήν θρησκείαν τῶν πατέρων σας καί ἀρπάζουσι τάς περιουσίας σας. Δέν ἔχετε πλέον ναούς διά νά προσευχηθῆτε, τά τέκνα σας δέν θά βαπτίζωνται, οἱ ψυχορραγοῦντες δέν θά κοινωνῶσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, εἰς τούς ἀποθνήσκοντας συγγενεῖς σας δέν θά δίδετε τόν τελευταῖον ἀσπασμόν, θά θάπτετε δέ αὐτούς ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς.

Ὁ Ἱεράρχης ἡμῶν στραφεῖς εἶτα πρὸς τάς ἁγίας εἰκόνας ἐδεήθη ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας καί ἰκέτευσε τόν Θεόν, ὅπως φροντίσῃ διά τό ποιμνίον του. Τό πλήθος ἔκλαιε, σφοδρά δέ συγκίνησις εἶχε καταλάβει αὐτό· ἐν τῷ μεταξύ ἠκούσθησαν ζωηραί ζητωκραυγαί ὑπέρ τοῦ Ἱεράρχου καί τῶν προνομίων. Ὁ Ἱεράρχης ἡμῶν, συνοδευόμενος εἶτα ὑπό τοῦ πλήθους, ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ. Ὁ λαός ἀνήρχετο εἰς 3.000 περίπου, καθ' ἣν ὥραν ὁ Ἱεράρχης ἵππευε μετὰ τοῦ διακόνου καί τοῦ κλητῆρος του, ἀμφοτέρων ὠπλισμένων. Ἡ συγκίνησις εἶχε κορυφωθῆ. Ὁ Ἱεράρχης καί ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἀπέτεινε παραμυθητικούς λόγους πρὸς τό πλήθος ὅπερ ἐφώναζε:

– Ζήτω ἡ ἐλευθερία! Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος! Κάτω οἱ ἀλλόφυλοι! Κάτω οἱ Βούλγαροι!

Ὁ Ἱεράρχης εἰς μάτην προσεπάθει ὅπως καθησυχάσῃ τό πλήθος, ὅπερ ἦτο ἔνοπλον καί ἔτοιμον εἰς πᾶσαν θυσίαν τήν ὥραν ἐκείνην. Ἡ Ἀρχή, καλῶς ποιούσα, δέν ἐπενέβη, ἄλλως ἤθελον διαδραματισθῆ φοβεραί σκηναί.

Καίτοι ἐπιπτε ραγδαία βροχή τό πλήθος συνώδευσε τόν εἰς τήν μονήν τοῦ ιστορικοῦ Δαλόγκου ἀπερχόμενον Ἀρχιερέα, ἔξω τῆς πόλεως. Οἱ Ὄθωμανοί ὀπλίται οἵτινες ἐφρούρουν ἐπὶ τῶν γεφυρῶν ἔφερον ὅπλα κατά τήν διάβασιν τοῦ ἱεράρχου, ὅστις ἤρξατο ἤδη παρακαλῶν τόν λαόν νά ἐπανέλθῃ εἰς τήν πόλιν τοῦθ' ὅπερ καί ἐγένετο.

Ἡ ἀπροσδόκητος διά τούς Ὄθωμανούς διαδήλωσις αὕτη ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς αὐτούς, τούς κατέλαβε δέ φόβος μή ὁ χριστιανικός λαός ἐξεγερθῆ. Ἐνεκα τούτου συμβούλια ἐπὶ συμβουλίων συνεκροτήθησαν ὑπό τῶν Τούρκων, διεμοιράσθησαν καί πάλιν φυσίγγια εἰς τούς ὀπλίτας, ἡ πόλις δέ διατελεῖ ἐν σφοδρᾷ ἀνησυχίᾳ.

Πολύ φοβοῦμαι....

Κ.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΤΡΙΤΗ 13 Νοεμβρίου 1890, Ἀριθ. 317, σελ. 1.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝ ΔΙΩΓΜΩ

ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ

(Ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία Εφημερίδος.)

Ἐν ΠΡΕΒΕΖΗ, τῇ 3 Νοεμβρίου 1890.

Ἐν φθίνοντι δεκάτῳ ἐννάτῳ αἰώνι, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης καὶ πρὸς αἴσχος αὐτῆς, διωγμός μέγας ἠγέρθη κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀπὸ τῆς 26 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. διερχόμεθα ἡμέρας πονηράς· αἱ Ἐκκλησίαι μας ἐκλείσθησαν, οἱ τεθνεῶτες δέν θά κηδεύωνται δημοσίᾳ, οἱ δέ ζῶντες δέν θά δύνανται πανδήμῳς νά ὑψώσωσι χεῖρας ἰκέτιδας εἰς τόν Θεόν καί τελῶσι τὰ τῆς λατρείας των. Δέν ἔχομεν πλέον Πατριάρχην, δέν ἔχομεν πλέον ἐπισκόπους, δέν ἔχομεν πλέον ἱερεῖς. Ἀλγεινότερας σελίδας δέν παρέσχεν ἡ Ἐκκλησιαστική Ἱστορία· καί ὁπότε ἔτι αἱ κεφαλαί τῶν Πατριαρχῶν καί Ἀρχιερέων ἐπιπτον ὡς στάχυς, ἡ Ἐκκλησία ἔμενεν ἀμίαντος ἔχουσα πάσας τὰς προνομίας.

Ταῦτα πάντα ἀναλογιζόμενοι οἱ χριστιανοί συνῆλθον ὁμοθυμαδόν τήν 26 Ὀκτωβρίου εἰς τόν ἐνταῦθα ἱερόν ναόν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἐπειδή δέ ἀπό τῆς προτεραίας ἡ φήμη εἶχε μεταδώσει τήν ὀλεθρίαν εἶδησιν τοῦ διωγμοῦ καί τῆς κλείσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶχον συρρεύσει πολλοί καί ἐκ τῶν χωρίων, ὁ δέ ναός, προαύλια αὐτοῦ καί αἱ πέριξ ὁδοί ἦσαν κατάμεστοι ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων καί γερόντων, ἀνερχομένων εἰς 6000 καί πλέον. Τά καταστήματα κατὰ τήν ἡμέρα ταύτην ἦσαν κλειστά, οἱ οἰκίαι ἐγκαταλελειμμένοι, ἅπαντες δέ ἐν νεκρικῇ σιγῇ ἤκουσαν τὰς ὑστάτας τοῦ ἀρχιερέως συμβουλὰς καί παραινέσεις, ὅπως δέωνται τῷ Ὑψίστῳ ὑπέρ τῆς διαφυλάξεως καί φρουρήσεως τῆς ἐν διωγμῷ διατελούσης Ἐκκλησίας. Δάκρυα καί κοπετοί κατέλαβον τοὺς χριστιανούς, τὰ δέ αἰσθήματα αὐτῶν ὑπερεκχειλίσαντα ἐξεδηλώθησαν διὰ ζητωκραυγῶν ὑπέρ τοῦ Πατριάρχου καί τῆς Ὁρθοδοξίας. Τό πλῆθος κατέκλυσε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἐπαναλαμβάνον τὰς αὐτάς κραυγὰς, τόν δέ Ἱεράρχην του ἀπερχόμενον εἰς τήν τρίωρον τῆς Πρεβέζης ἀπέχουσαν μονήν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παρηκολούθησεν ἐν ζητωκραυγαῖς, μηδόλως κωλυόμενον ἐκ τῆς κρουνηδόν καταπιπτούσης βροχῆς.

Παλαιά μίση ὑπεξεκαύθησαν, ἀρχαῖαι συμφοραὶ καί καταδυναστεύσεις ἀνέδυσαν ὡς ἐκ τέφρας, δέν ἀπαιτεῖται δέ εἰμὴ ἐλάχιστος σπινθήρ νά ἀνάψῃ πυρκαϊάν. Ἡ ἐπιτόπιος διοίκησις, ἐπιδεικνύουσα τήν ἡμέραν ἐκείνην φρόνησιν μέχρι δειλίας, ἀφῆκε τό πλῆθος νά διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως κατὰ τοῦ κυριάρχου. Αἱ περιπολῖαι ἔκτοτε ἐπολλαπλασιάσθησαν, στρατός ἀπεστάλη εἰς τὰ χωρία, ὁ Ἀρχιερεὺς καίτοι μονάζων ἐπιτηρεῖται ὑπὸ τούρκων στρατιωτῶν, χριστιανοί καί τοῦρκοι

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΦΥΛΛΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΑΡ. 15.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 10.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝ ΔΙΩΓΜΩ

ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ

(Ιδιαιτέρα ἀλληλογραφία Ἐφημερίδος.)

Ἐν ΠΡΕΒΕΖῃ, τῇ 3 Νοεμβρίου 1890.

Ἐν φθίνοντι δεκάτῳ Ἀνάτωρ αἰῶνι, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης καὶ πρὸς αἶσχος αὐτῆς, διωγμὸς μέγας ἠγέρθη κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀπὸ τῆς 26 Ὀκτωβρίου ἔ. ἔ. διερχόμεθα ἡμέρας πονηράς· αἱ Ἐκκλησίαι ἡμᾶς ἐκλείσθησαν, οἱ τεθνεῶτες δὲν θὰ κηδεύονται δημοσίᾳ, οἱ δὲ ζῶντες δὲν θὰ δύνανται πανδήμως νὰ ὑψώσωσι χεῖρας ἱερέιδας εἰς τὸν Θεὸν καὶ τελῶσι τὰ τῆς λατρείας τῶν. Δὲν ἔχομεν πλέον Πατριάρχην, δὲν ἔχομεν πλέον ἐπισκόπους, δὲν ἔχομεν πλέον ἱερεῖς. Ἀλγεῖ, οὐτέρας σελιδὰς δὲν παρέσχεν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία καὶ ὁπότε ἔτι αἱ κεφαλαὶ τῶν Παναρχῶν καὶ Ἀρχιερέων ἐπιπτον ὡς στάχυς, ἡ Ἐκκλησία ἔμεινεν ἀμίαντος ἔχουσα πάσας τὰς προνομίας.

Ταῦτα πάντ' αὐτὸ ἀναλογιζόμενοι οἱ χριστιανοὶ συνήλθον ὁμοθυμαδὸν τὴν 26 Ὀκτωβρίου εἰς τὸν ἐνταῦθα ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς προτερίας ἡ φήμη εἶχε μεταδώσει τὴν ὀλεθρὴν εἴδησιν τοῦ διωγμοῦ καὶ τῆς κλείσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τὸν ναὸν συρρεῦσι πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν χωρίων, ὁ δὲ ναός, προαῦλια αὐτοῦ καὶ αἱ περίξ' ἔδοι ἦσαν κατάκρηστοι ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδῶν καὶ γερόντων, ἀνερχομένων εἰς 6000 καὶ πλέον. Τὰ καταστήματα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἦσαν κλειστά, οἱ οἰκίαι ἐγκαταλειμμένοι, ἅπαντες δὲ ἐν νεκρικῇ σιγῇ ἤκουσαν τὰς ὑστάτας τοῦ ἀρχιερέως συμβουλὰς καὶ παραινέσεις, ὅπως δέωνται τῷ Ὑψίστῳ ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως καὶ φρουρήσεως τῆς ἐν διωγμῷ διατελούσης Ἐκκλησίας. Δάκρυα καὶ κοπετοὶ κατέλαβον τοὺς χριστιανούς, τὰ δὲ αἰσθήματα αὐτῶν ὑπερεκχειλίσαντα ἐξεδηλώθησαν διὰ ζητωκραυγῶν ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ πλῆθος κατέκλυσε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἐπαναλαμβάνον τὰς αὐτὰς κραυγὰς, τὸν δὲ Ἱεράρχην τοῦ ἀπερχόμενον εἰς τὴν τρίωρον τῆς Πρεβέζης ἀπέχουσαν μονὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παρηκολούθησεν ἐν ζητωκραυγαῖς, μηδὲν κωλύμενον ἐκ τῆς κρουνηδῶν καταπιπτού-

σης βροχῆς.

Παλαιὰ μίση ὑπεξεκαύθησαν, ἀρχαῖαι συμφοραὶ καὶ καταδυναστεύσεις ἀνέδυσαν ὡς ἐκ τέφρας, δὲν ἀπαιτῶνται δὲ εἰμὴ ἐλάχιστος σπινθὴρ νὰ ἀνάψῃ πυρκαϊάν. Ἡ ἐπιτόπιος διοίκησις, ἐπιδεικνύουσα τὴν ἡμέραν ἐκείνην φρόνησιν μέχρι δειλίας, ἀφήκε τὸ πλῆθος νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως κατὰ τοῦ κυριάρχου. Αἱ περιπολῖαι ἔκτοτε ἐπολλαπλασιάσθησαν, στρατὸς ἀπεστάλη εἰς τὰ χωρία, ὁ Ἀρχιερεὺς καίτοι μονάζων ἐπιτηρεῖται ὑπὸ τούρκων στρατιωτῶν, χριστιανοὶ καὶ τούρκοι συνανῶμενοι δεινῶς προσβλέπουσιν ἀλλήλους, ἡ δὲ δυσπιστία εἰσεχώρησε παντοῦ.

Ἡ Διοίκησις, φοβουμένη γενικὴν ἐξέγερσιν τῶν χριστιανῶν, ἐπανειλημμένως μετεκαλέσαστο τοὺς προύχοντας τῆς πόλεως καὶ συνέστησεν αὐτοῖς, ὅπως καθουχάσωσι τὸν λαόν, καθότι τὸ ζητήμα τῶν προνομίων ταχέως αἴτιον θέλει λάβει πέρας. Ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης τῆς Διοικήσεως ἐπιστεύθη κατ' ἀρχάς, ὅτι ἡ Ὁθωμανικὴ Κυβέρνησις, φρονίμως ποιούσα καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐργαζομένης, δὲν ἤθελεν ἀποδώσει σπουδαιότητα εἰς τὸ κίνημα τοῦτο τῶν χριστιανῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς, εἴτε ἐνδίδουσα εἰς τὰς πιέσεις τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν ἐγχωρίων Τούρκων, εἴτε ἐνθαρρυνομένης καὶ προτροπομένης ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα ἀναξίου ἀντιπροσώπου τῆς Ἰταλίας κ. Milleliri, φανατικοῦ διώκτο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, προέβη εἰς τὴν σύλληψιν ἐνίων πολιτῶν, ἐν εἷς καὶ τοῦ Χαρχαλ. Τόλια, νέου ἐκ καλῆς οἰκογενείας καὶ θερμοῦ πατριώτου, πράκτορος δὲ ἐνταῦθα τῆς Πανελληνίου Ἀτμοπλοίας, οὗς δεσμίους καὶ πεζῇ κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς γῆς ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννινα χωρὶς οἱ εἰκεῖοι τῶν νὰ λάβωσι γινῶσιν καὶ τῶν ὁποίων ἡ τύχη εἶνε ἄγνωστος, καὶ τοῦτο διότι κατηγορήθησαν, ὅτι ἐν τῇ διαδηλώσει ἐζητωκραύγησαν ὑπὲρ τῆς «Ρωσσίας καὶ Ἑλλάδος».

Αἱ συλλήψεις φαίνεται θὰ ἐξακολούθησωσι, πολλοὶ δὲ καταζητούμενοι ἢ μένουσι κεκρυμμένοι ἢ κρύφα διαπεραιοῦνται εἰς τὴν ἐναντι ἑλληνικὴν ἀκτὴν. Ὑψώσατε πρὸς Θεοῦ φωνὴν ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων ἀδελφῶν μας. Φοβοῦμαι, ὅτι ἡ διαγωγὴ αὕτη τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως θὰ προκαλέσῃ ρῆξιν μεταξὺ χριστιανῶν καὶ Τούρκων, αἷμα δὲ χριστιανικόν, αἷμα μαρτύρων θὰ ρεῦσῃ ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας· ἐὰν δὲ ἐν ἐπικρατήσῃ φρόνησις παρὰ τοῖς Τούρκοις, θέλωμεν εὐρεθῆ πρὸ τῶν ὀρρικαλεσθέντων ἐκείνων, τὰς ὁποίας προκαλοῦσιν οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι.

Ἄρθρο τῆς εφημερίδας «Εφημερίς», τοῦ φύλλου τῆς 13^{ης} Νοεμβρίου 1890
 σχετικὸ με τὸ κλείσιμο των ναών στα 1890
 Ἀρχεῖο Ἰδρύματος «Ἀκτία Νικόπολις», Πρέβεζα

συναντώμενοι δεινῶς προσβλέπουσιν ἀλλήλους, ἡ δέ δυσπιστία εἰσεχώρησε παντοῦ.

Ἡ Διοίκησις, φοβουμένη γενικὴν ἐξέγερσιν τῶν χριστιανῶν, ἐπανειλημμένως μετεκαλέσατο τοὺς προὔχοντας τῆς πόλεως καὶ συνέστησεν αὐτοῖς, ὅπως καθυσυχάσωσι τὸν λαόν, καθότι τό ζήτημα τῶν προνομίων ταχέως αἴσιον θέλει λάβει πέρας. Ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης τῆς Διοικήσεως ἐπιστεύθη κατ' ἀρχάς, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις, φρονίμως ποιούσα καὶ πρὸς τό συμφέρον τῆς ἐργαζομένης, δέν ἤθελεν ἀποδώσει σπουδαιότητα εἰς τό κίνημα τοῦτο τῶν χριστιανῶν. Ἀλλά δυστυχῶς, εἴτε ἐνδίδουσα εἰς τὰς πιέσεις τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν ἐγχωρίων Τούρκων, εἴτε ἐνθαρρυνομένης καὶ προτρεπομένης ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα ἀναξίου ἀντιπροσώπου τῆς Ἰταλίας κ. Milleliri, φανατικοῦ διώκτου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, προέβη εἰς τὴν σύλληψιν ἐνίων πολιτῶν, ἐν οἷς καὶ τοῦ Χαραλ. Τόλια, νέου ἐκ καλῆς οἰκογενείας καὶ θερμοῦ πατριώτου, πράκτορος δέ ἐνταῦθα τῆς Πανελληνίου Ἀτμοπλοίας, οὗς δεσμίους καὶ πεζῆ κατὰ τό μεσονύκτιον τῆς χθὲς ἀπέστειλεν εἰς Ἰωάννινα χωρὶς οἱ οἰκεῖοί των νά λάβωσι γνῶσιν καὶ τῶν ὁποίων ἡ τύχη εἶνε ἄγνωστος, καὶ τοῦτο διότι κατηγορήθησαν, ὅτι ἐν τῇ διαδηλώσει ἐζητωκραύγησαν ὑπὲρ τῆς «Ρωσσίας καὶ Ἑλλάδος».

Αἱ συλλήψεις φαίνεται θά ἐξακολουθήσωσι, πολλοὶ δέ καταζητούμενοι ἢ μένουσι κεκρυμμένοι ἢ κρύφα διαπεραιουῦνται εἰς τὴν ἐναντι ἑλληνικὴν ἀκτὴν. Ὑψώσατε πρὸς Θεοῦ φωνὴν ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων ἀδελφῶν μας. Φοβοῦμαι, ὅτι ἡ διαγωγή αὕτη τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως θά προκαλέσῃ ρῆξιν μεταξύ χριστιανῶν καὶ Τούρκων, αἷμα δέ χριστιανικόν, αἷμα μαρτύρων θά ρεύσῃ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας· ἐάν δέ δέν ἐπικρατήσῃ φρόνησις παρά τοῖς Τούρκοις, θέλομεν εὐρεθῆ πρό τῶν φρικαλεοτήτων ἐκείνων, τὰς ὁποίας προκαλοῦσιν οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΚΥΡΙΑΚΗ 25 Νοεμβρίου 1890, Ἀριθ. 329, σελ. 1 & 2.

**Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝ ΔΙΩΓΜῶ – ΣΥΓΚΛΗΣΙΣ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ – ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ
ΕΝ ΗΠΕΙΡῶ. – ΔΙΑΔΗΛΩΣΙΣ ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝῆ**

(Ἰδιαιτεροὶ ἀνταποκρίσεις τῆς Ἐφημερίδος)

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τηλεγραφικῶς μετεδόθησαν τὰ ἐξῆς εἰς ἐφημερίδα Ἰταλικὴν, καλῶς πάντοτε πληροφορημένην περὶ τῶν Ἀνατολικῶν πραγμάτων.

Αἱ ἀπαντήσεις τῶν Μητροπολιτῶν Βελιγραδίου, Ἀθηνῶν καὶ Βουκουρεστίου καὶ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν διακοίνωσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, περὶ τῆς

συγκλήσεως Οικουμενικῆς Συνόδου, ἐκφράζουσι τὴν κατὰ τύπους συγκατάθεσιν των· ἀναμένουσιν οἱ Ἱεράρχαι οὗτοι ρητὴν πρόσκλησιν, ἵνα κατηγορηματικῶς ἀποφανθῶσιν.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Πετροπόλεως δὲν ἀπήντησεν εἰσέτι. Ἐν Πετροπόλει, ἔνθα ἐπικρατοῦσιν ἀνησυχίαι ὡς πρὸς τὰς συνεπειὰς θρησκευτικῆς συγκρούσεως, ἀναγνωρίζονται ὡς συμβιβαστικαὶ αἱ διαθέσεις τῆς Πύλης, καὶ ἐπιθυμεῖται ὅπως ἢ ἐν Φαναρίῳ Ἱερά Σύνοδος προβῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Πατριάρχου, ἢ καταπέισῃ τὸν Πατριάρχην Διονύσιον, ἕν' ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐλύετο τοῦλάχιστον τό προσωπικόν ζήτημα.

Τό πρῶτον ἤδη πληροφοροῦμεθα, ὅτι εἰς τὴν πρότασιν τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς Ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας περὶ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀπήντησαν αὗται κατὰ τύπους, ἀποδεχόμεναι τό μέτρον. Τώρα δέ μόλις μαθαίνομεν, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἱερά Σύνοδος προέβη εἰς τό μέτρον τῆς ἀπαντήσεως, χωρὶς τοῦτο νά γένηται πάραυτα γνωστόν ἐνταῦθα, ἐνῶ περὶ τοιούτου πρόκειται ζήτηματος, συγκινοῦντος ἅπαν τό Ὀρθόδοξον πλήρωμα. Δέν ἐννοῦμεν διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης νά διατυπώσωμεν μομφὴν κατὰ τοῦ Σ. Μητροπολίτου· τούναντίον ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ ἀναγραφομένη εἶδησις μᾶς προέλαβε, διατιθεμένους νά πραγματευθῶμεν τό θέμα τοῦτο, καὶ νά ἐρωτήσωμεν τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος, τί πράττει αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, καθ' ὃν ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑφίσταται τόν διωγμὸν τῶν βαρβάρων;

Δέν θέλομεν νά ἐξετάσωμεν τώρα, ἂν ἡ κατὰ τύπους μόνον ἀπάντησις, ἣν ἔδωκεν ἡ Ἱερά ἡμῶν Σύνοδος εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν διακοίνωσιν τοῦ Πατριάρχου, εἶνε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο αὕτη νά πράξῃ ἐν ταῖς προκειμέναις περιστάσεσιν. Ἐπιφυλασσόμεθα δέ νά πραγματευθῶμεν καὶ περὶ τῆς στάσεως, ἣν ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἐκκλησία της ἀνέλαβον ἀπέναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰ μάλιστα δυσμενοῦς πρὸς τὰ δικαιώματα τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου χώραις.

Ἐκ ΠΡΕΒΕΖΗΣ, 20 Νοεμβρίου.

Ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ χριστιανοὶ Πρεβέζης ἐξεδήλωσαν ἀνδρικῶς τὰ κατὰ τοῦ κυριάρχου των αἰσθήματα, ἐπὶ τῇ καταπατῆσει τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐνταῦθα Διοίκησις ἐκήρυξε τὸν τόπον μας ἐν ἐμπολέμῳ οἰονεὶ καταστάσει. Ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς καὶ ἐπὶ ἀπειλῇ τουφεκισμοῦ ἢ μετὰ τὴν ὀγδόην μ.μ. καὶ πρὸ τοῦ λυκόφωτος τῆς πρωίας ἔξοδος ἐκ τῶν οἰκιῶν μας· τὰ καταστήματα θὰ μένωσι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον κεκλεισμένα, τὰ ἐλαιοτριβεῖα ἀργοῦντα, οὐδεμίαν κίνησις ἐν τῇ θαλάσῃ, ἧς αἱ ἀκταὶ ὑπὸ στρατιωτικῆς ζώνης φυλάσσονται. Ἡ ἀγορὰ καὶ αἱ ἀγυαὶ τῆς πόλεως κατακλύζονται ὑπὸ περιπολιῶν· ὁ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΦΥΛΛΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΑΡ. 15.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 10.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝ ΔΙΩΓΜΩ

ΣΥΓΚΛΗΣΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ. -- ΔΙΑΔΗΛΩΣΙΣ ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ

(ΕΙΔΙΑΙΤΕΡΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ)

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τηλεγραφικῶς μεταδόθησαν τὰ ἐξῆς εἰς ἡμετέραν Ἰταλικήν, καλῶς πάντοτε πληροφορημένην περὶ τῶν Ἀνατολικῶν πραγμάτων.

Αἱ ἀπαντήσεις τῶν Μητροπολιτῶν Βελιγραδίου, Ἀθηνῶν καὶ Βουκουρεστίου καὶ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν διακοίνωσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, περὶ τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐκφράζουσι τὴν κατὰ τύπου συγκρατῆσιν τῶν ἀναμένουσιν οἱ Ἱεράρχαι οὗτοι ρητὴν πρόσκλησιν, ἵνα κατηγορηματικῶς ἀποφανθῶσιν.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Πετρούπολεως δὲν ἀπήντησεν εἰσέτι. Ἐν Πετρούπολει, ἐνθα ἐπικρατοῦσιν ἀνησυχίαι ὡς πρὸς τὰς συνεπείας ὀρθοδοξικῆς συγκρούσεως, ἀναγνωρίζονται ὡς συμβιβαστικαὶ αἱ διαθέσεις τῆς Πύλης, καὶ ἐπιθυμεῖται ὅπως ἢ ἐν Φαναρίῳ Ἱερὰ Σύνοδος προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Πατριάρχου, ἢ καταπέσῃ τὸν Πατριάρχην Διονύσιον, ἢ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν του. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐλύετο τοῦλάχιστον τὸ προσωπικὸν ζήτημα.

Τὸ πρῶτον ἤδη πληροφοροῦμεθα, ὅτι εἰς τὴν πρότασιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς τὰς Ὀρθόδοξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας περὶ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀπήντησαν αὗται κατὰ τύπου, ἀποδεχόμενοι τὸ μέτρον. Τώρα δὲ μόλις μνησθέντες, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἱερὰ Σύνοδος προέβη εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀπαντήσεως, χωρὶς τοῦτο νὰ γένηται πάραυτα γνωστὸν ἐνταῦθα, ἐνῶ περὶ τοιούτου πρόκειται ζήτηματος, συγκινοῦντος ἅπαν τὸ Ὀρθόδοξον πλήρωμα. Δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης νὰ διατυπώσωμεν μομφὴν κατὰ τοῦ Σ. Μητροπολίτου τουναντίον ὁμολογῶμεν, ὅτι ἡ ἀναγραφομένη εἰδήσις μᾶς προέλαβε, διατιθεμένουσιν ἢ πραγματευθῶμεν τὸ θέμα τοῦτο, καὶ νὰ ἐρωτήσωμεν τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος, τί πράττει αὕτη ἐπὶ τοιοῦτον χρόνον, καθ' ὃν ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑφίσταται τὸν διωγμὸν τῶν βερβάρων;

Δὲν θέλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τώρα, ἂν ἡ κατὰ τύπου μόνον ἀπάντησις, ἣν ἔδωκεν ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν διακοίνωσιν τοῦ Πατριάρχου, εἴνε πᾶν ὃ, τι ἠδύνατο αὕτη νὰ πράξῃ ἐν ταῖς προκειμέναις περιστάσεσιν. Ἐπιφύλασσόμεθα δὲ νὰ πραγματευθῶμεν καὶ περὶ τῆς στάσεως, ἣν ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς ἀνέλαβον ἀπέναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰ μάλιστα δυσμενοῦς πρὸς τὰ δικαιώματα τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου χώραις.

Ἐκ ΠΡΕΒΕΖΗΣ, 20 Νοεμβρίου.

Ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ χριστιανοὶ Πρεβεζῆς ἐξεδήλωσαν ἀνδρικῶς τὰ κατὰ τοῦ κυριάρχου τῶν αἰσθημάτων, ἐπὶ τῇ καταπατῆσει τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἐνταῦθα Διοίκησις ἐκήρυξε τὸν τόπον μας ἐν ἐμπολέμῳ οἰονεὶ καταστάσει. Ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς καὶ ἐπὶ ἀπειλῇ τουφεκισμοῦ ἢ μετὰ τὴν ὀργὴν μ.μ.

καὶ πρὸ τοῦ λυκόφωτος τῆς πρωίας ἔξοδος ἐκ τῶν οἰκῶν μας τὰ καταστήματα θὰ μένωσι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον κεκλεισμένα, τὰ ἐλαιοτριβεῖα ἀργοῦντα, οὐδεμίαν κίνησιν ἐν τῇ θαλάσῃ, ἧς αἱ ἀκταὶ ὑπὸ στρατιωτικῆς ζώνης φυλάσσονται. Ἡ ἀγορὰ καὶ αἱ ἀγυαὶ τῆς πόλεως κατακλύζονται ὑπὸ περιπολιῶν ὁ στρατὸς ἅπας εἰς κίνησιν τόσῃ ἐν τῇ πόλει ὅση καὶ ἐν τοῖς χωρίοις αἱ φρουραὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων ἐδιπλασιάσθησαν ἢ οἰκία τοῦ Μουτεσσαρίφη (διοικητοῦ) ὑπὸ οὐλαμοῦ φρουρεῖται στρατιωτικῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν κατακόπων τεραστῶς ηὔξηθη, τὴν δὲ πρῶτην ἀδράνειαν καὶ τὸ ἀβροδίαιτον τῶν Τούρκων διεδέχθη ἐγρήγορις καὶ ἀεικίνησι. Φοβούμενοι ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων καὶ εἰσβολῆν τῶν Ἑλληνικῶν εὐζώνων μετημφισμένων πρὸς ὑποκλήσιν τῶν χριστιανῶν εἰς ἀπανάστασιν, πανταχοῦ βλέπουσι κομμήτας, τοὺς πάντας ὑποπεύοντας, τὸ δὲ ἐλάχιστον τυχαίον συμβῆν πολυειδῶς σχολιάζουσι καὶ βασιανίζουσι. Συναισθανόμενοι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, εἰς ὃ ὤθησε τὸ Κράτος τῶν ἡ ἀνοησία καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν ἰθυόντων τὰς τύχας τῆς Τουρκίας, φόβῳ κατελήφθησαν, οἱ δὲ νοημονέστεροι ἀποδοκιμάζουσι τὴν διαγωγὴν τῆς Πύλης, ἐπιρριπτόντες τὰ γενόμενα εἰς τοὺς Φράγκους, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων, λέγουσιν, ὁ Σουλτάνος κατέστη ἀνδρείκελον.

Ὁ ἐν τῇ Μονῇ ἁγίων Ἀποστόλων μονάζων ἐράμιλλος τῶν Ν. Πατρῶν ἄγιος Νικοπόλεως ἐν αὐστηρῇ διατελεῖ περιορισμῷ, μὴ ἐπιτρεπομένου εὐδενὶ τῶν πολιτῶν νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Πάσῃων καὶ ὅων ἀνάγκην νοσηλείας, προὔτιμησε μὲ κίνδυνον τῆς ὑγείας του νὰ μένῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἢ νὰ ἐνδύσῃ εἰς τὰς ἀπειλὰς καὶ προτροπὰς τοῦ Διοικητοῦ, ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν πόλιν. Οἱ ἐκ τῶν χωρίων εἰσερχόμενοι εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκ τῶν πλοίων ἀποβιβαζόμενοι εἰς ἀγρίαν ὑποβάλλονται σωματικὴν ἔρευναν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἀνακαλύψωσιν ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων ἐνοχοποιητικὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀρχιερέως, ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων τοιαύτας ἐπαναστατικὰς ἐξ Ἑλλάδος.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ φρουρίου Ἰωαννίνων, ἐν τοῖς διαβοήτοις τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ μπουδριουμλίου, καθαιρεγμένων συμπαιθεσάτων Πρεβεζαίων εὐδὲν θετικὸν ἐγνώσθη εἰσέτι, καθότι οὔτε ἀνεκρίθησαν, εἰ καὶ ἱκαναὶ ἔκτοτε παρήλθον ἡμέραι, οὐδὲ ἐπιτρέπη τι νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ἀφοῦ καὶ τοὺς εἰς Ἰωάννινα ἐπὶ τούτῳ μεταβάνας ἀδελφούς των ἀστυνομικῶς ἐκέθην ἀπέπεμψεν, τὰ δὲ τὴν φρουρίαν αὐτῶν ἐντεταλμένα ἔργα σκαιότατα πρὸς τοὺς δυστυχεῖς τοῦτους φέρονται, καταδικαθόντας ζώντας ἐν ταῖς καθύγρας φυλακαῖς εἰς τὸν ἐξ ἀποφύεως θάνατον, ἀφοῦ ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ τοῦ ἔτους, καὶ δὴ ἐν Ἰωαννίνοις, ἀπηγορεύθη αὐτοῖς ἡ θέρμανσις καὶ ἡ προμήθειαι ἐνδυμάτων καὶ κλινοσκεπασμάτων.

Προχθὲς περὶ λύχων ἀφᾶς συμβούλιον ἔλαβε χώραν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Μουτεσσαρίφη, εἰς ὃ παρήσαν, ἐκτὸς τῶν ἐνταῦθα ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ αἰμαχρῆς Χουσεῖν Βέης Ντίνος καὶ ὁ μισέλλην ἐνταῦθα πρόεδρος τῆς Ἰταλίας κ. Milleliri. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ συμβουλίου παρετηρήθη ἔκτακτος κίνησις τοῦ στρατοῦ, ἄκατος ἧς ἐπέβη ὁ ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς μετὰ 16 ἀνδρῶν νύκτωρ ἀπέπλευσεν ἐντευθέν, κατευθυνομένη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Κόλπου, τὴν δὲ πρωίαν τὸ ἐνταῦθα ναυλοχοῦν πολεμικὸν ἀτιμ-

πλοιοι Σεβκιέτ-Νουμά, σαθρόν και δρόμον χελώνης διανύον, απέπλευσαν ώσαύτως. Πέπλος μυστηριώδης καλύπτει τὰ μέτρα ταῦτα τῆς διοικήσεως· τίς οἶδε ὅποια νέαι βάσανοι χαλκεύονται διὰ τοὺς δυστυχεῖς χριστιανούς.

Οἱ δούλοι Ἕλληνες ἔγρουσιν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα των εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, εἰς ἣν ἐναπέθεσαν τὰς ἐλπίδας των καὶ παρ' ἧς προσδοκῶσιν ἀποφασιστικὴν καὶ πατριωτικὴν ἐνέργειαν. Οὐδόλως ἄσκοπος ἤθελεν εἶσθαι ἢ εἰς Πρέβεζαν ἀποστολὴ δύο τοῦλάχιστον πολεμικῶν πλοίων τοῦ Ἀκτίου καὶ τῆς Ἀμβρακίας καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἐν Ἀκτίῳ φρουρᾶς, ἀριθμούσης ἤδη μόλις 35 ἀνδρας. Ἡ ἐπίδειξις αὕτη ἀφ' ἐνὸς μὲν ἤθελεν ἐνθαρρύνει καὶ κτεῖσει τοὺς δούλους Ἕλληνας, ὅτι οἱ ἐλευθεροὶ ἀδελφοὶ των δὲν μένουσιν ἀνάγχοι εἰς τὰ δεινοπαθήματα των, καὶ ὅτι ἐν ἀνάγκῃ προθύμως θὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειάν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ τρομάξει καὶ περιστείλει τοὺς Τούρκους, οὕτινες καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀθιγγάνους ἀφηνιάζοντες φοβούνται.

Κατηγγέλλοι φαίνεται εἰς τὰς τουρκικὰς Ἀρχάς, ὅτι σκοπεῖται ἡ λαθραία ἀποθήκισις εἰς Ἡπειρον ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων πρὸς ἐξόπλισιν τῶν Χριστιανῶν. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἀποπλεῦσαν ἀτόμπλοιοι *Σεβκιέτ-Νου-*

μά ἀνετέθη ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἀκτῶν τῆς Ἡπείρου, τῶν ἐναντι τῆς Κερκύρας, εἰς δὲ τὴν ἄκκτον ἢ τοῦ Ἀμβρακικοῦ Κόλπου.

Ὁ τοὺς Τούρκους καταλαβὼν φόβος καταντᾷ μὲχρι τοῦ γαλιόου καὶ ἀπόδειξις τὸ ἐξῆς γεγονός: Ἐν τῇ στέγῃ τοῦ Μουτεσσαρίφη πασσᾶ γαλαί, φαίνεται, ὑφαινοῦσαι τὸν ἴστων τῶν ἐρώτων των προὔξενησαν θόρυβον. Ὁ καχύποπτος ἅμα καὶ δειλὸς πασσᾶς, ἐκλαβὼν τὰς γαλαῶς ὡς ἐπαναστάτας ἐλθόντας νύκτωρ νὰ κατασφάξωσιν αὐτόν τε καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ὑπὸ δεινοῦ κατελήφθη φόβου, ἀφυπνισθέντες δὲ οἱ ἐν τῷ οἴκῳ του ἤρξαντο κραυγάζειν καὶ ἐπικαλεῖσθαι συνδρομήν· ὁ στρατὸς ἐτέθη εἰς κίνησιν καὶ καταδίωξιν τῶν ἀρχείων τετραπόδων.

Πρὸς Θεοῦ προσοχὴ καὶ περισσοτέρα στοργὴ εἰς τὴν Ἡπειρον, ἧς ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ παρὰ Τούρκων καὶ Ἰταλῶν ἀδελφικῶς ἐπιδιώκεται. Ἀπασα ἡ ὄργη καὶ ἀγανάκτησις τῶν Τούρκων ἑστράφη κατὰ τοῦ ἁγίου Νικοπόλεως καὶ τῶν Πρεβεζιῶν ὡς πρώτων ἀποτολμησάντων νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τοῦ κυριάρχου των καὶ θόντων καὶ τοῖς λοιποῖς δούλοις ἀδελφοῖς τὸ σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως.

X

Ἄρθρο τῆς εφημερίδας «Εφημερίς», του φύλλου τῆς 25^{ης} Νοεμβρίου 1890
 σχετικὸ με το κλείσιμο των ναών στα 1890
 Ἀρχεῖο Ἰδρύματος «Ἀκτία Νικόπολις», Πρέβεζα

στρατὸς ἅπας εἰς κίνησιν τόσῳ ἐν τῇ πόλει ὅσῳ καὶ ἐν τοῖς χωρίοις· αἱ φρουραὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων ἐδιπλασιάσθησαν· ἡ οἰκία τοῦ Μουτεσσαρίφη (διοικητοῦ) ὑπὸ οὐλαμοῦ φρουρεῖται στρατιωτῶν· ὁ ἀριθμὸς τῶν κατασκόπων τεραστίως ηὔξηθη, τὴν δὲ πρώην ἀδράνειαν καὶ τὸ ἀβροδίαιτον τῶν Τούρκων διεδέχθη ἐγρήγορσις καὶ ἀεικινήσια. Φοβούμενοι ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων καὶ εἰσβολὴν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐζώνων μετημφισμένων πρὸς ὑποκίνησιν τῶν χριστιανῶν εἰς ἀπανάστασιν, πανταχοῦ βλέπουσι κομμῆτας, τοὺς πάντας ὑποπτεύοντας, τὸ δὲ ἐλάχιστον τυχαῖον συμβάν πολυειδῶς σχολιάζουσι καὶ βασανίζουσιν. Συναισθανόμενοι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, εἰς ὃν ὤθησε τὸ Κράτος των ἡ ἀνοησία καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν ἰθυπόντων τὰς τύχας τῆς Τουρκίας, φόβῳ κατελήφθησαν, οἱ δὲ νοημονέστεροι ἀποδοκιμάζουσι τὴν διαγωγὴν τῆς Πύλης, ἐπιρρίπτοντες τὰ γενόμενα εἰς τοὺς Φράγκους, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων, λέγουσιν, ὁ Σουλτάνος κατέστη ἀνδρείκελον.

Ὁ ἐν τῇ Μονῇ ἁγίων Ἀποστόλων μονάζων ἐφάμιλλος τῶν Ν. Πατρῶν ἅγιος Νικοπόλεως ἐν αὐστηρῷ διατελεῖ περιορισμῶ, μὴ ἐπιτρεπομένου οὐδενί τῶν πολιτῶν νὰ πλησιάζῃ αὐτόν. Πάσχων καὶ ἔχων ἀνάγκην νοσηλείας, προὔτιμησε μὲ κίνδυνον τῆς υἰγείας του νὰ μένη ἐν τῇ ἐρήμῳ ἢ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπειλάς καὶ προτροπὰς τοῦ Διοικητοῦ, ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν πόλιν. Οἱ ἐκ τῶν χωρίων εἰσερχόμενοι εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκ τῶν πλοίων ἀποβιβαζόμενοι εἰς ἀγρίαν ὑποβάλλονται σωματικὴν ἔρευναν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἀνακαλύψωσιν ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων ἐνοχοποιητικὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀρχιερέως, ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων τοιαύτας ἐπαναστατικὰς ἐξ Ἑλλάδος.

Περί τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ φρουρίου Ἰωαννίνων, ἐν τοῖς διαβοήτοις τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ μπουδρουμίους, καθειργμένων συμπαθεστάτων Πρεβεζαίων οὐδέν θετικόν ἐγνώσθη εἰσέτι, καθότι οὔτε ἀνεκρίθησαν, εἰ καί ἱκαναί ἔκτοτε παρῆλθον ἡμέραι, οὐδέ ἐπετράπη τινί νά τούς πλησιάσῃ ἀφοῦ καί τούς εἰς Ἰωάννινα ἐπί τούτῳ μεταβάντας ἀδελφούς των ἀστυνομικῶς ἐκεῖθεν ἀπέπεμφαν, τά δέ τήν φρούρησιν αὐτῶν ἐντεταλμένα ὄργανα σκαιότατα πρὸς τούς δυστυχεῖς τούτους φέρονται, καταδικασθέντας ζώντας ἐν ταῖς καθύγροις φυλακαῖς εἰς τόν ἐξ ἀποφύξεως θάνατον, ἀφοῦ ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ τοῦ ἔτους, καί δῆ ἐν Ἰωαννίνοις, ἀπηγορεύθη αὐτοῖς ἡ θέρμανσις καί ἡ προμήθεια ἐνδυμάτων καί κλινοσκεπασμάτων.

Προχθές περί λύχνων ἀφᾶς συμβούλιον ἔλαβε χώραν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Μουτεσσαρίφη, εἰς ὃ παρῆσαν, ἐκτός τῶν ἐνταῦθα ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ κατὰ γῆν καί θάλασσαν τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ αἰμοχαρῆς Χουσεῖν Βέης Ντίνος καί ὁ μισέλλην ἐνταῦθα πρόξενος τῆς Ἰταλίας κ. Milleliri. Μετά τό πέρας τοῦ συμβουλίου παρετηρήθη ἔκτακτος κίνησις τοῦ στρατοῦ, ἄκατος ἧς ἐπέβη ὁ ἀξιωματικός τῆς χωροφυλακῆς μετὰ 16 ἀνδρῶν νύκτωρ ἀπέπλευσεν ἐντεῦθεν, κατευθυνομένη εἰς τό ἐσωτερικόν τοῦ Κόλπου, τήν δέ πρωίαν τό ἐνταῦθα ναυλοχοῦν πολεμικόν ἀτμόπλοιον Σεβκιέτ-Νουμᾶ, σαθρόν καί δρόμον χελώνης διανύον, ἀπέπλευσεν ὡσαύτως. Πέπλος μυστηριώδης καλύπτει τά μέτρα ταῦτα τῆς διοικήσεως· τίς οἶδε ὅποῖαι νέαι βάσανοι χαλκεύονται διά τούς δυστυχεῖς χριστιανούς.

Οἱ δοῦλοι Ἑλληνες ἔχουσιν ἐστραμμένα τά βλέμματά των εἰς τήν νέαν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν, εἰς ἣν ἐναπέθεσαν τάς ἐλπίδας των καί παρ' ἧς προσδοκῶσιν ἀποφασιστικήν καί πατριωτικήν ἐνέργειαν. Οὐδόλως ἄσκοπος ἤθελεν εἶσθαι ἡ εἰς Πρέβεζαν ἀποστολή δύο τοῦλάχιστον πολεμικῶν πλοίων, τοῦ Ἀκτίου καί τῆς Ἀμβρακίας, καί ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἐν Ἀκτίῳ φρουρᾶς, ἀριθμούσης ἤδη μόλις 35 ἀνδρας. Ἡ ἐπίδειξις αὕτη ἀφ' ἑνός μὲν ἤθελεν ἐνθαρρύνει καί πείσει τούς δούλους Ἑλληνας, ὅτι οἱ ἐλεύθεροι ἀδελφοί των δέν μένουσιν ἀνάληγτοι εἰς τά δεινοπαθήματά των, καί ὅτι ἐν ἀνάγκῃ προθύμως θά σπεύσωσιν εἰς βοήθειάν των, ἀφ' ἑτέρου δέ τρομάξει καί περιστείλει τούς Τούρκους, οἵτινες καί αὐτούς τούς Ἀθιγγάνους ἀφηγιάζοντας φοβοῦνται.

Κατηγγέλθη φαίνεται εἰς τάς τουρκικάς Ἀρχάς, ὅτι σκοπεῖται ἡ λαθραία ἀποβίβασις εἰς Ἡπειρον ὀπλῶν καί πολεμοφοδίων πρὸς ἐξόπλισιν τῶν Χριστιανῶν. Καί εἰς μὲν τό ἀποπλεῦσαν ἀτμόπλοιον Σεβκιέζ-Νουμᾶ ἀνετέθη ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἀκτῶν τῆς Ἡπείρου, τῶν ἐναντι τῆς Κερκύρας, εἰς δέ τήν ἄκατον ἡ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Ὁ τούς Τούρκους καταλαβόν φόβος καταντᾶ μέχρι τοῦ γελοίου καί ἀπόδειξις τό ἐξῆς γεγονός: Ἐν τῇ στέγῃ τοῦ Μουτεσσαρίφη πασσᾶ γαλαῖ, φαίνεται, ὑφαίνουσαι τόν ἰστόν τῶν ἐρώτων των προὔξένησαν

θόρυβον. Ὁ καχύποπτος ἅμα καὶ δειλὸς πασᾶς, ἐκλαβὼν τὰς γαλᾶς ὡς ἐπαναστάτας ἐλθόντας νύκτωρ νὰ κατασφάξωσιν αὐτόν τε καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ὑπὸ δεινοῦ κατελήφθη φόβου, ἀφυπνισθέντες δὲ οἱ ἐν τῷ οἴκῳ του ἤρξαντο κραυγάζειν καὶ ἐπικαλεῖσθαι συνδρομήν· ὁ στρατός ἐτέθη εἰς κίνησιν καὶ καταδίωξιν τῶν ἀχρείων τετραπόδων.

Πρὸς Θεοῦ προσοχὴ καὶ περισσοτέρα στοργή εἰς τὴν Ἑπειρον, ἧς ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ παρὰ Τούρκων καὶ Ἰταλῶν ἀδελφικῶς ἐπιδιώκεται. Ἄπασα ἡ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις τῶν Τούρκων ἐστράφη κατὰ τοῦ ἁγίου Νικοπόλεως καὶ τῶν Πρεβεζαίων ὡς πρώτων ἀποτολμησάντων νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τοῦ κυριάρχου των καὶ δόντων καὶ τοῖς λοιποῖς δούλοις ἀδελφοῖς τό σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΤΕΤΑΡΤΗ 28 Νοεμβρίου 1890, Ἀριθ. 332, σελ. 3.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Ἐπισήμως ἐγνώσθησαν χθές τὰ ὀνόματα τῶν θυμάτων τῆς τουρκικῆς αὐθαιρεσίας, τὰ ὀνόματα τῶν πρωτομαρτύρων ἐκείνων οἵτινες συνελήφθησαν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Πρεβέζῃ ὡς πρωταίτιοι τῶν γενομένων εἰς τὰς δύο ταύτας πόλεις διαδηλώσεων πρὸς διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν αἰτίων τῶν προκαλεσάντων τό κλείσιμον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Οἱ ἐν Ἰωαννίνοις συλληφθέντες εἶνε οἱ ἐξῆς: Δ. Κίγκος δικηγόρος, Ἄγησίλ. Παπακωστής ἰατρός, Δ. Κούτσικος, ἔμπορος, Ἄρ. Κολοβός ὑπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τοῦ καπνοῦ, Ἄθ. Παπλωματᾶς μικρέμπορος, Γ. Μπίμπας, ὁμοίως, Δ. Μόσχος βυρσοδέψης, Δ. Λῶλος, ὑπάλληλος, Ν. Γιάλας, κηπουρός, Γ. Κοπανέλης σανδαλοποιός καὶ Ἰω. Ψύλλας, κηπουρός.

Οἱ δὲ ἐν Πρεβέζῃ συλληφθέντες ἔξ ὀνομάζονται Χρ. Ψαροδημήτρης, Βλ. Μπαμποῦτος, Χαρίλ. Τόλιας, οἱ ἀδελφοὶ Σπυρ. καὶ Κωνστ. Λουκᾶ καὶ τις ἄλλος τοῦ ὁποίου δέν ἐγνώσθη τό ὄνομα.

Πάντες οὗτοι ὡς ἐγράψαμεν, ὠδηγήθησαν ἐξ Ἰωαννίνων σιδηροδρόμοι καὶ ὑπὸ φύλαξιν πολυαρίθμου στρατιωτικῆς φρουρᾶς διὰ δυσβάτων μερῶν εἰς Μοῦρτον παρὰ τὴν Πάργαν ἔνθα ἐπιβιβάσθησαν ἐπὶ τουρκικοῦ ἀτμοπλοίου τῆς ἐταιρίας Μαχσουσέ καὶ μετεφέρθησαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Πέμπτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔνθα κρατοῦνται αὐστηρότατα εἰς τὰς αὐτόθι φυλακὰς μὴ ἐπιτρεπομένης αὐτοῖς τῆς μετὰ τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων ἐπικοινωνίας οὔτε τῆς πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς ἀλληλογραφίας. Πάντες οὗτοι προσεχῶς ἀποστέλλονται εἰς Φεζάν ὅπου τοὺς ἀναμένει ἡ τύχη τοῦ Πασχίδου καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων τῆς τουρκικῆς αὐθαιρεσίας.

Ἐκ τῶν συλληφθέντων ἐν Ἰωαννίνοις εἷς καί μόνον εἶνε ὑπήκοος ἔλλην ὁ Γεώρ. Μπίμπας.

Ἐν Ἰωαννίνοις καί Πρεβέζῃ ἐπικρατεῖ μέγας ἀναβρασμός, τά πνεύματα εἶνε ἐξημμένα, ἀπερίγραπτοι δέ εἶνε οἱ θρήνοι τῶν συγγενῶν καί οἰκειῶν τῶν συλληφθέντων τούς ὁποίους κλαίουσι πάντας ὡς νεκρούς, διότι ἡ τουρκική ἐξορία εἶνε ἴση μέ τόν θάνατον.

Ο ΑΓΓΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Ἄν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνταποκριτής τῆς ὑπουργικῆς Σημαίας τοῦ Λονδίνου ἐπέστειλε τηλεγραφικῶς τήν παρελθοῦσαν Πέμπτην:

«Αἱ ἐπίσημοι καί ἡμιεπίσημοι διαπραγματεύσεις τῆς Πύλης περὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ ζητήματος διεκόπησαν ὅλως. Ὁ Ἑλλήν Πατριάρχης καί οἱ σύμβουλοί του θά ἐγκατέλειπον ἄσμενοι τήν θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθον, ἐάν ἡ Πύλη διηυκόλυνεν αὐτοῖς ἀξιοπρεπῆ ὑποχώρησιν. Ἄλλ' ἐνώπιον τῆς ἀδιαφορίας τῶν Δυνάμεων καί τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ἡ Πύλη οὐδένα ἔχει λόγον νά παράσχη μέσον διαφυγῆς. Λέγει πρὸς τούς ἱερεῖς:

– Ἐκλείσατε τούς ναούς σας, διότι οὕτως ἔδοξεν ὑμῖν, ὅταν δέ δόξη ὑμῖν, εἴσθε ἐλεύθεροι νά τούς ἀνοίξητε.

«Ἡ αὐτοκρατορική κυβέρνησις οὐδεμίαν θά παρεμβάλῃ δυσχέρειαν. Τό πικρότατον πόρισμα διὰ τούς πρωτουργούς τῆς ἀστόχου ἔριδος εἶνε ὅτι τό ἱερατεῖον οὐδέν ἀσκει κράτος ἐπὶ τοῦ πολλοῦ πλήθους».

Αἱ γενναῖαι διαδηλώσεις τῆς Σμύρνης, τῆς Σάμου, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Πρεβέζης, τῶν Χανίων, τοῦ Ἡρακλείου ἐπῆλθον ἐγκαίρως, ὅπως ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες οὔτε τήν πίστιν των, οὔτε τόν ἐθνισμόν των ἀπεφάσισαν ν' ἀποβάλωσιν, ἵνα πληρωθῶσιν εὐχερέστερον τά περὶ καταστροφῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ μοχθηρά βουλευματα τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ βουλγαροφίλων.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΚΥΡΙΑΚΗ 2 Δεκεμβρίου 1890, Ἀριθ. 336, σελ. 1.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΩΝ

(Ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία Ἐφημερίδος).

Ἐν ΠΡΕΒΕΖῃ, 25 Νοεμβρίου 1890.

Οἱ συνεπεία τῶν ἐνταῦθα καί ἐν Ἰωαννίνοις γενομένων πατριωτικωτάτων διαδηλώσεων ὑπέρ τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας συλληφθέντες καί ἐν ταῖς φυλακαῖς Ἰωαννίνων καθειργμένοι ἕξ Πρεβεζαῖοι καί δώδεκα Ἰωαννίται, ὧν τό πλεῖστον ἀποτελεῖται ἐκ νεαρῶν ἐπιστημόνων καί ἐμπόρων, τήν νύκτα τῆς παρελθούσης Κυριακῆς 18 π.μ. ἀπεστάλησαν δέσμιοι εἰς Μοῦρτον, ὁπόθεν τούς παρέλαβε τό ἐκεῖσε ἐν-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΦΥΛΛΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΘΑΛΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΑΡ. 15.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 10.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Ἐπισήμως ἐγνώσθησαν χθές τὰ ὀνόματα τῶν θυμάτων τῆς τουρκικῆς αὐθαιρέσιαι τὰ ὀνόματα τῶν πρωτομαρτύρων ἑκείνων οἵτινες συνελήφθησαν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Πρεβέζῃ ὡς πρωταίτιοι τῶν γενομένων εἰς τὰς δύο ταύτας πόλεις διαδηλώσεων πρὸς διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν αἰτίων τῶν προκαλεσάντων τὸ κλείσιμον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Οἱ ἐν Ἰωαννίνοις συλληφθέντες εἶνε οἱ ἑξῆς: Δ. Κίγκος δικηγόρος, Ἀγασίλ. Παπακωστῆς ἰατρός, Δ. Κούτσικος, ἔμπορος, Ἄρ. Κολοβός ὑπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τοῦ καπνοῦ, Ἀθ. Παπλωματᾶς μικρέμπορος, Γ. Μπίμπας, ὁμοίως, Δ. Μόσχος βυρσοδέψης, Δ. Λῶλος, ὑπάλληλος, Ν. Γιάλας, κηπουρός, Γ. Κοπανέλης σανδαλοποιὸς καὶ Ἰω. Ψύλλας, κηπουρός.

Οἱ δὲ ἐν Πρεβέζῃ συλληφθέντες ἐξ ὀνομάζονται Χρ. Ψαροδημήτρης, Βλ. Μπαμπούτος, Χαρίλ. Γόλιας, οἱ ἀδελφοὶ Σπυρ. καὶ Κωνστ. Λουκᾶ καὶ τιν

ἄλλοι τοῦ ὁποίου δὲν ἐγνώσθη τὸ ὄνομα.

Πάντες οὗτοι ὡς ἐγράψαμεν, ὠδηγήθησαν ἐξ Ἰωαννίνων σιδηροδρόμοι καὶ ὑπὸ φύλαξιν πολυαριθμοῦ στρατιωτικῆς φρουρᾶς διὰ δυσβάτων μερῶν εἰς Μοῦρτον παρὰ τὴν Πράγαν ἔνθα ἐπιβιβάσθησαν ἐπὶ τουρκικοῦ ἀτμοπλοίου τῆς ἐταιρίας Μαχσουσᾶ καὶ μεταφέρθησαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Πέμπτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔνθα κρατοῦνται ἀσθηρότατα εἰς τὰς αὐτοῦ φυλακὰς μὴ ἐπιτρεπομένης αὐτοῖς τῆς μετὰ τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων ἐπικοινωνίας οὔτε τῆς πρὸς τοὺς οἰκεῖους καὶ συγγενεῖς ἀλληλογραφίας. Πάντες οὗτοι προσεχῶς ἀποστέλλονται εἰς Φεζὰν ὅπου τοὺς ἀναμένει ἡ τύχη τοῦ Παυχίδου καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων τῆς τουρκικῆς αὐθαιρέσιαι.

Ἐκ τῶν συλληφθέντων ἐν Ἰωαννίνοις εἰς καὶ μόνον εἶνε ὑπήκοος Ἕλλην ὁ Γεώρ. Μπίμπας.

Ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Πρεβέζῃ ἐπικρατεῖ μέγας ἀνάβρασμα, τὰ πνεύματα εἶνε ἐξημμένα, ἀπερίγραπτοι δὲ εἶνε οἱ θρήνοι τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων τῶν συλληφθέντων τοὺς ὁποίους κλαίουσι πάντας ὡς νεκρούς, διότι ἡ τουρκικὴ ἐξορία εἶνε ἴση μὲ τὸν θάνατον.

Ἄρθρο τῆς εφημερίδας «Εφημερίς», τοῦ φύλλου τῆς 28^{ης} Νοεμβρίου 1890
σχετικὸ με τὸ κλείσιμο των ναῶν στα 1890.
Ἀρχεῖο Ἰδρύματος «Ἀκτία Νικόπολις», Πρεβέζα

τεῦθεν καταπλεῦσαν πολεμικὸν Σεβκιέτ Νουμᾶ καὶ μετέφερεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιο τῆς γραμμῆς τῆς ἐταιρίας Μαχσουσᾶ Νημέτ-Χουδᾶ.

Τὸ φέρον αὐτοὺς ἀτμόπλοιο ἠγκυροβόλησε τὴν 23 π.μ. ἔξωθι τοῦ στομίου Πρεβέζης εἰς μακρὰν τῆς ἀκτῆς ἀπόστασιν. Πολλοὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἔσπευσαν νὰ θαυμάσωσι τὰ θύματά των, οὐδενὶ δὲ τῶν χριστιανῶν ἐπετράπη νὰ ἀνέλθῃ. Ἡ συνοδεύουσα αὐτοὺς στρατιωτικὴ φρουρὰ εἶνε μεγάλη, ὁ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ἀξιωματικὸς τυγχάνει Μουσταφᾶς τις ἐφένδης, εἰς τῶν φανατικωτέρων Τούρκων, ὑπερβαίνων κατὰ τὴν θηριωδίαν τὸν πατέρα τοῦ Ἀμούς-Ἀγᾶν, τὸν τοῦ Ὀγλ δολοφόνου.

Οἱ δεκαοκτῶ οὗτοι ἐθνομάρτυρες, εἰ καὶ δέσμοι καὶ ἐρριμένοι εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοίου, ἔνθα σκότος καὶ ἔρεβος ἐβασίλευεν, ἦσαν, καθὰ μὲ διεβεβαίωσέ τις, ὅστις διὰ μυρίων τεχνασμάτων κατώρθωσε νὰ τοὺς ἴδῃ, εὐθυμοὶ καὶ ζωηροὶ ἦδον δὲ τὰ τῆς πατρίδος των ἀρματωλικά ἄσματα. Τέκνα ἄξια τῶν ἐν Θερμοπύλαις 300 καὶ τῶν μαρτύρων τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, οἵτινες χαίροντες καὶ ψάλλοντες ἐπορεύοντο εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου.

Παρά τοῖς Τούρκοις λέγεται, ὅτι ἤδη θά μετενεχθῶσιν εἰς Κων/πολιν, ὁπόθεν θά προσδιορισθῇ αὐτοῖς ὁ τόπος τῆς ἐξορίας των, καί ὅστις, καθά ἐνασμενιζόμενοι λέγουσιν, εἶνε τό ἐπάρατον Φεζάν.

Εἰς τοὺς συγγενεῖς καί οἰκείους των οὐ μόνον δέν ἐπετράπη νά ἀνέλθωσιν εἰς τό ἀτμόπλοιο καί τοὺς ἴδωσιν, ἀλλ' οὐδ' ἐνδύματα καί κλινოსκεπάσματα ἐπέτυχον νά τοὺς στείλωσι. Κατεδίκασεν αὐτούς ἡ τουρκική θηριωδία ζώντας εἰς τόν βραδύν μὲν ἐπώδυνον ὅμως θάνατον. Ἄς τοὺς καμαρώνη ἡ χριστιανική Εὐρώπη!

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΤΡΙΤΗ 11 Δεκεμβρίου 1890, Ἀριθ. 345, σελ. 1.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἡ κατάσταση τῆς ἐπαρχίας. – τὰ βάσανα τοῦ γεωργοῦ. –
τὰ ἔλλην. βιβλία. – ἡ ταχυδρομική συγκοινωνία. –
τό κλείσιμον τῶν ναῶν. – ἡ κατάργησις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. –
φόβοι συνωμοσίας. – ἡ διαγωγή τοῦ Ἰταλοῦ προξένου.

ΠΡΕΒΕΖΑ, 4 Δεκεμβρίου.

Καθ' ὃν χρόνον διερχόμεθα χαλεπὰς ἡμέρας πάντες οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες, ἐπίκαιρον νομίζω νά ἐξιστορήσω τήν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Πρεβέζης, ἣτις ἐν τῷ διωγμῷ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεπλήρωσε δεόντως τό καθῆκον αὐτῆς.

Ἡ ἐπαρχία Πρεβέζης οἰκεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπό Ἑλλήνων, αὐτοὶ δέ οἱ Μουσουλμάνοι δέν ὑπερβαίνουν τοὺς χιλίους καί ὀμιλοῦσι καί γράφωσι τήν Ἑλληνικήν. Ἡ ἐπαρχία μας ἀπαρτίζεται ἐκ χωρίων ὑπαγομένων ἀπάντων σχεδόν εἰς τήν κατηγορίαν τῶν τσιφλικίων ἀνηκόντων εἰς διαφόρους Μουσουλμάνους, εἰς οὓς περιῆλθον ἐκ κληρονομίας δι' ἀρπαγῆς καί δωρεᾶς τῷ Ἀλῆ Πασσᾶ. Σύν τῷ χρόνῳ οἱ κληρονόμοι ἐπληθύνθησαν, οἱ δέ χωρικοί, δουλοπάροικοι ὄντες, ἐξ ἀνάγκης ἔχουσι πολλοὺς κυρίους. Ἀπαντᾶ τις χωρία μόνις ἀριθμοῦντα εἴκοσιν οἰκογενείας νά ἔχωσιν ἴσον ἢ καί μείζονα ἀριθμόν κυρίων, οἷτινες, φυγόποιοι ὄντες καί κηφήνες, τυραννικώτεροι καί ἀπαιτητικώτεροι πρὸς τοὺς δουραλώτους των ἀποβαίνουν. Ὁ ἀγᾶς καταλαμβάνει ἀπό τῆς ἐποχῆς τῆς σπορᾶς τήν καλύβην τοῦ χωρικοῦ, ἐσθίει τόν ἄρτον αὐτοῦ, ἀρπάζει τόν ἀμνόν του, φονεύει τήν ὄρνιθά του, καταβροχθίζει τὰ ὄσπρια καί λάχανά του καί μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ὁ στόμαχος αὐτοῦ καταναλίσκει, ἀξιοῖ ἐκ τῶν περισσευμάτων νά συντηρήσῃ καί τό ἐν τῇ πόλει οἰκοῦν χαρέμιόν του. Ἐν καιρῷ τῆς συγκομιδῆς ἀφοῦ ὁ αὐτοκαλούμενος ἰδιοκτήτης, λάβη ἐκ τοῦ ἀλωνίου λόγῳ γεωμόρου 30 ἐπὶ τοῖς %, ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τοῦ σωροῦ ἡ δεκάτη, τό σοῦπ-ροῦπι (δωδεκατημόριον), τὰ δικαιώματα τοῦ σούμπαση, πρωτογέρου, παρέδρου, ἐφημερίου, ἀγροφυλάκων καί ἄλλα, ὁ ἄθλιος χωρικός ἀποκομίζει τό 1/3

μόλις τῶν καρπῶν, ἀνθ' ὧν αὐτός τε, ἡ οἰκογένειά του καί οἱ βόες του ἐπί ἔτος ἐμόχθησαν καί εἰργάσθησαν, χωρίς νά προσθέσωμεν τά μαρτύρια τοῦ δεκατῶνου, οὕτινος καταπιεστικοῦ συστήματος πείραν ἔχουσι λάβει οἱ ἐλεύθεροι χωρικοὶ Ἕλληνες.

Ἐπειδὴ δέ τό ἀποκομιζόμενον ποσόν μόλις ἐπαρκεῖ 3 ἢ 4 μήνας πρὸς διατροφήν τῆς οἰκογενείας του, τό ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους τρέφονται μέ ἀχλάδας (γκόρτσα) ἅς οἱ χωρικοὶ ἐγκαίρως συλλέγοντες ἀποξηραίνουσι καί μεταποιοῦσιν εἰς ἄλευρον καί τό ὅποιον ἀναμιγνύμενον μέ ἀπεξηραμμένα ὡσαύτως χόρτα χρησιμεύει ὡς τροφή των. Σποράν δανεῖζεται παρά τοῦ ἀγᾶ, ἐάν εὐρίσκηται εἰς καλλιτέραν τοῦ χωρικοῦ κατάστασιν, ἣν κατά τῆ συγκομιδῆ ἐπιστρέφει αὐτῷ εἰς εἶδος τριπλασίαν ἢ καί τετραπλασίαν, ἢ εἰς χρήματα ἐπὶ ὑπερόγκῳ τόκῳ. Οἱ σουμπασῆδες οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τοὺς κυρίους των καί ἔχοντες τὴν ἀνωτέραν ἐποπτεῖαν στρατολογοῦνται μεταξύ τῶν Ἀλβανοτούρκων τῶν διαπρεψάντων ἐπὶ ληστεία καί κακουργήμασιν, οἵτινες οὐδόλως λαμβάνουσι ὑπ' ὄφει τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν τοῦ χωρικοῦ καί ἀπόδειξις αἱ τόσαι ἀρπαγαὶ καί βίαιαι ἀπαγωγαὶ κορασίων πρὸς κορεσμόν τῶν κτηνωδῶν παθῶν τῶν κυρίων των καί αὐτῶν. Ἐάν οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσι τὸν Μουσᾶ Βέην καί τοὺς Κούρδους καί οἱ χωρικοὶ Πρεβέζης ἔχουσι τὸν Χουσεῖν Βέη Ντῖνον καί τοὺς Τσάμηδες.

Ἡ διοίκησις ἀφ' ἐτέρου ἐπιδιώκει τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων φυλακίζουσα τοὺς ἀδυνατοῦντας εἰς τὴν καταβολήν, κατάσχουσα καί ἐκθέτουσα εἰς δημοπρασίαν ἣν ὁ ἀγᾶς παρέλειψε κινητὴν περιουσίαν τοῦ χωρικοῦ εἰς εἶδη καί ζῶα. Ἐν τῇ δημοπρασίᾳ εἰκονικῶς ἐν τῷ χωρίῳ τελουμένη λαμβάνουσι μόνον μέρος οἱ εἰσπράκτορες καί οἱ τούτους συνοδεύοντες χωροφύλακες, ὁ δέ χωρικός βλέπει τὴν αἰγὰ του ἀξίας δραχμῶν 10 νά πωλῆται ἀντί 4! Ἡ ἐλαχίστη αὐτοῦ διαμαρτυρία ἢ παράπονον ἐπιβραβεύεται διὰ ραβδισμῶν καί μηνύσεως ἐπὶ ἀντιστάσει κατὰ τῆς ἐξουσίας. Καί ἐν τῇ πόλει ἢ εἰσπραξίς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιδιώκεται ζήλου οἱ δέ πτωχοὶ ἄνθρωποι καίτοι γλίσχωρως ζῶντες ἀδυνατοῦσι νά καταβάλωσι τοὺς βαρεῖς φόρους. Ὅπως δέ ἀποφύγωσι τὰς δυσώδεις φυλακάς, μέχρις οὗ κατωρθώσωσι διὰ μυρίων στερήσεων νά συναθροίσωσι τό ἀπαιτούμενον ποσόν, ἢ μένουσι κεκρυμμένοι, ἢ λίαν πρωί, πρὶν οἱ εἰσπράκτορες ἐξυπνήσωσιν, ἀπέρχονται εἰς τὰς ἐργασίας των καί ἐπιστρέφουσι τὴν νύκτα, ὅποτε οὗτοι δέν πλανῶνται εἰς τὰς ὁδοὺς μέ τὰ ὑπὸ μάλης ἐπάρατα βιβλία.

Πασίδηλον, ὅτι οἱ ἄριστοι τῶν νόμων εἰς οὐδέν ὠφελοῦσι μένοντες νεκρόν γράμμα. Λόγῳ θεσμῶν ἡ Τουρκία δέν ὑστερεῖ πολὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς οὗτοι δημοσιεύονται μόνον πρὸς φενακισμόν τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, διότι οἱ τὴν φρούρησιν καί ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐντεταλμένοι, οἱ μὲν βεβουλευμένως, οἱ δέ ἐκ συμφέροντος καμμουσεῖ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐνῶ ὁ περί ὁδοποιίας νόμος ὑποχρεοῖ ἕκαστον

Ὅθωμανόν ὑπήκοον εἰς ἐτησίαν πληρωμὴν γροσίων 20 ἢ τετραήμερον προσωπικὴν ἐργασίαν, οἱ ταλαίπωροι χωρικοί, ἀποσπώμενοι τῶν γεωργικῶν τῶν ἐργασιῶν, ἐργάζονται ἐπὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας μῆνας ἐτησίως εἰς κατασκευὴν ὁδῶν, εἰς μακράν τῶν ἐστιῶν τῶν ἀπόστασιν ὑπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους καὶ τὰ φύγη τοῦ χειμῶνος διανυκτερεύοντες ἐν ὑπαίθρῳ νήστευσι καὶ γυμνητεύοντες, δερόμενοι δὲ ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του. Ἐπειδὴ δὲ σκοπὸς τῶν Τούρκων εἶνε οὐχὶ ἡ κατασκευὴ ὁδῶν καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν συγκοινωνιῶν, ἀλλ' ὁ διὰ τοῦ μέσου τούτου πλουτισμὸς αὐτῶν, πᾶς νέος Γενικός Διοικητὴς ἅμα διοριζόμενος καὶ νέαν τέμνει ὁδὸν ἐγκαταλείπων τὴν ὑπάρχουσαν, ὡς κακῶς δῆθεν χαραχθεῖσαν, οὕτω δὲ νέας ἔχομεν ὁδοὺς πάντοτε μὲν κατασκευαζόμενας, πάντοτε δ' ὅμως ὑπὸ τῶν βροχῶν τοῦ χειμῶνος καταστρεφομένας, τῶν δὲ γεφυρῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν χειμάρρων παρασυρομένων. Φαντάσθητε ἐν 20ῳ αἰῶνι ἢ μετὰ τῶν Ἰωαννίνων, τῆς πρωτευούσης τῆς Ἡπείρου, ταχυδρομικὴ συγκοινωνία νὰ γίνηται ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καὶ δὴ δ' ἐφίππου.

Ἐν Τουρκίᾳ ὁ διοικητὴς εἶνε ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου, ἡ δὲ σοφὴ αὐτοῦ κεφαλὴ νόμος. Διὸ πᾶσαι ἐν γένει αἱ Ἀρχαὶ ὑπὸ τὰ νεύματα αὐτοῦ λειτουργοῦσιν. Ἐν Τουρκίᾳ ἡ δικαιοσύνη ἔχει διπλᾶ βάρη καὶ σταθμὰ, πᾶς δὲ Μουσουλμάνος ἀποινεὶ δύναται νὰ ἐγκληματῆ ἐπὶ τοῦ Γκιαοῦρ. Ἡ ἔκνομος καὶ ἀνυπόφορος αὕτη κατάστασις ἠνάγκασεν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς τῆς περιφερείας Πρεβεζῆς νὰ ἐκπατριζῶνται μεταναστεύοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν δὲ δὲν ἐπέλθῃ βελτίωσις, φοβοῦμαι μὴ τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως σπουδαίως ἐπεκαθῆ πρὸς ἐθνικὴν ἡμῶν ζημίαν.

Ἐνὼ πάντα ἀνεξαίρετως τὰ Ἔθνη ἐργάζονται πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας, μόνον ὁ Τούρκος μετὰ δυσπιστίας βλέπει τοὺς εἰς τὸ Κράτος του ἐρχομένους πρὸς ἐμπορίαν ξένους, πρὸς οὓς μύρια ὅσα παρεμβάλλει προσκόμματα καὶ οἵτινες ἐπὶ ὀλοκλήρους ἡμέρας εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ ἀνέρχωνται καὶ κατέρχωνται τὰς κλίμακας τοῦ τελωνείου καὶ ἐκλιπαρῶσι τοὺς ὑπαλλήλους πρὸς τελωνισμόν τῶν ἐμπορευμάτων των. Οἱ κύριοι τελωνειακοὶ ὑπάλληλοι τρεῖς μόλις ὥρας τῆς ἡμέρας ἐργάζονται, καὶ ταύτας τὸ πλεῖστον δαπανῶσιν εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν κονδυλίων των, συζήτησιν τῶν τῆς ἡμέρας καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἐπανειλημμένων ἐγκυκλίων, αἵτινες σκοτίζουσι τὰς σοφὰς των κεφαλάς καὶ προσθέτουσιν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας ἓνα ἔτι δεσμόν.

Ἡ βιβλιοκρισία ὑπερέβη πᾶν ὄριον αὐστηρότητος. Βιβλίων ἐκτυπούμενων ἐν Ἑλλάδι ἀπαγορεύεται ἢ εἰς τὸ τουρκικόν εἴσοδος. Αἱ λέξεις Ἑλλάς, Πατρίς καὶ λοιπαὶ παρέχουσιν εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ ὑπαλλήλους τὸ ἐνδόσιμον τῆς κατασχέσεως τῶν βιβλίων. Οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε συλληφθῆ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἑλληνικὰς ἐφημερίδας ἢ ἐπιλήψιμόν τι κατ' αὐτοῦς βιβλίον. Πᾶν ἔπιπλον, σκευὸς ἢ βιβλίον, φέρον

τάς εικόνας τῆς Β. Οικογενείας τῆς Ἑλλάδος ἢ ἄλλου τινός ἱστορικοῦ προσώπου, κατάσχεται ἐν τῷ τελωνείῳ, ἐάν δέ ταῦτα εἶνε ἀγγεῖα ἐξ ὀπτῆς γῆς συντριβονται δημοσίᾳ ὑπὸ τῶν ἀρειμανίων τελωνειακῶν ὑπαλλήλων. Σιγαροχάρτου φέροντος ἐπὶ τοῦ περικαλύμματος τὸν χάρτην τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐπετράπη ἢ εἴσοδος, ἀφοῦ πρότερον ἀπηλλάγη τοῦ σκανδαλώδους τούτου ἐνδύματος.

Εἰ καὶ τό ἐνταῦθα ταχυδρομεῖον ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταχυδρομικῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος συμβάσεως δέν δέχεται ἐπιστολάς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐν τούτοις πᾶς συλλαμβανόμενος φέρων τοιαύτας ὑποβάλλεται εἰς πρόστιμον 1-5 λιρῶν τουρκικῶν, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ταχυδρομείου. Ἐπειδὴ ἐν Πάργᾳ δέν ὑπάρχει δυστυχῶς αὐστριακόν ταχυδρομεῖον, ὁ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων Λούδ κομιζόμενος ταχυδρομικός φάκελλος παραδίδεται εἰς τὸ ἐγχώριον ταχυδρομεῖον, οὔτινος ὁ διευθυντῆς ὑποχρεοῖ τούς ἔχοντας ἐπιστολάς νά καταβάλωσι πρῶτον τὸ τέλος τοῦ τουρκικοῦ γραμματοσήμου, εἰ καὶ αὗται φέρουσι τὸ ἀνάλογον γραμματόσημον τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς των. Οὕτω πως ἐννοοῦσι τὴν διεθνῆ ταχυδρομικὴν σύμβασιν οἱ Τοῦρκοι ὑπάλληλοι.

Πᾶς ὁ τολμήσας νά κάμῃ ἀπλῶς λόγον περὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος ἢ ἐπισκεφθῆ τὸν μονάζοντα Ἄγ. Νικοπόλεως καταγγέλλεται αὐθωρεῖ ὡς συνωμότης. Ἡ συνδιάλεξις πλέον τῶν δύο προσώπων ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τῶν μυστικῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων ὡς συνωμοσία κατὰ τοῦ καθεστῶτος.

Οὐ πρό πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ νομῷ Ἰωαννίνων ἢ δημόσιος ὑπηρεσία διεξήγετο ἐλληνιστί, μόνον δέ διὰ τὴν μετὰ τῶν προϊσταμένων Ἀρχῶν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν ἦτο ἐν χρήσει ἡ Τουρκικὴ. Ἀπὸ 20ετίας ὁμως καὶ ἐντεῦθεν δραστηρίως ἐπεδιώχθη ἡ κατάργησις τῆς Ἑλληνικῆς, ἥτις περιεσώθη μόνον εἰς τὰ δικαστήρια, ἔνθα οἱ δικηγόροι ἠγόρευον εἰς ταύτην, τὸ μὲν διότι δέν ὑπῆρχον νομομαθεῖς Τοῦρκοι, τὸ δέ διότι οἱ δικασταὶ Μουσουλμάνοι καὶ μὴ ἠγνόουν τὴν Τουρκικὴν. Ἀλλά, εἰ καὶ τὰ πράγματα ἔκτοτε δέν μετεβλήθησαν ἐκρίθη ἀναγκαῖα καὶ ἡ ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου ἀσύλου ἔξωσις τῆς Ἑλληνικῆς, ὅπως οὕτω καταδικασθῶσιν εἰς ἀργίαν οἱ Ἕλληνες δικηγόροι, ἐπικίνδυνον κατὰ τούς Τούρκους στοιχεῖον, δοθῆ δέ τροφή εἰς πολλούς ἀπαιδεύτους κηφήνας Τούρκους. Τὸ ἄδικον τοῦτο μέτρον τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς τουρκικοῖς δικαστηρίοις ἠνάγκασε πολλούς ἀποφοίτους τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν νά ζητήσωσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πόρον ζωῆς. Ἠλίχης ἐθνικῆς ζημίας πρόξενος γίνεταί ἡ ἀπομάκρυνσις αὕτη τῶν πλήρων ζωῆς καὶ πατριωτισμοῦ ἐπιστημόνων τούτων πασίδηλον τυγχάνει.

Ὡσεὶ μὴ ἤρκουν τόσοι δαίμονες καθιστῶντες ἡμῖν πικρὸν τὸν ἄρτον τῆς δουλείας, προσετέθη εἰς τὴν χορείαν αὐτῶν καὶ ἕτερος, ἀντιπρόσωπος Χριστιανικῆς Δυνάμεως, ἀντιπρόσωπος ἔθλους συνδεομένου διὰ

τῶν αὐτῶν δουλικῶν ἀναμνήσεων καί συμφορῶν. Συμπατριώτης τοῦ Γαριβάλδου καί ἄλλων μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας ἀνέλαβεν ἐπισήμως τά καθήκοντα δορυφόρου παρά τῇ Τουρκικῇ Κυβερνήσει. Ἡ οἰκία αὐτοῦ, ἀντί νά εἶνε ἄσυλον δυναστευομένων καί ἐστία φιλελευθέρων, κατέστη ἐντευκτήριον κακούργων καί καταγώγιον ὠτακουστῶν, ἀναμνησκόντων τάς ζοφεράς ἡμέρας τῆς Ἐνετοκρατίας.

Ὁ διαβόητος δολοφόνος Χουσεῖν Βέης Ντίνος, ὁ παρά τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως κατά πρότασιν τοῦ ἀντιπροσώπου της παρασημοφορηθεῖς, δι' ὅσα βεβαίως κατά τῶν χριστιανῶν διεπράξατο κακουργήματα καί ἡ λοιπή χορεία τῶν κακούργων Ἀλβανῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ συναγελάζονται. Ἀπό τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης καί ἐπιβλητικῆς διαδηλώσεως τοῦ λαοῦ, ἡμέρας καθ' ἣν ὁ ἐν Πρεβέζῃ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰταλίας κ. Milleliri δορυφορούμενος ὑπό ἀστυνομικῶν ὀργάνων διέτρεχε τάς ὁδούς καί ἐλάμβανε σημειώσεις τῶν διαδηλωτῶν, ὧν κατάλογον ἐπέδωκεν ἀκολούθως εἰς τόν Μουτεσσαρίφη Πρεβέζης, ἀπό τῆς ἡμέρας ἀκριβῶς ἐκείνης συμβούλια ἐπὶ συμβουλίαις γίνονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Οὐμβέρτου, τοῦ νομιμωτάτου τῶν Ἀνάκτων, αὐτόθι δέ συντάσσονται οἱ κατάλογοι τῶν προγραφῶν.

Ἐρωτῶμεν ἤδη τοὺς ἀρμοδίους ἐάν ὑπό τοιαύτας συνθήκας διαβιῶν ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεβέζης Ἑλληνισμός δύναται νά ἀκμάσῃ καί δέν ὑπάρχῃ φόβος νά περιέλθῃ εἰς μαρασμόν καί ἀναισθησίαν καθ' ἣν ἡμέραν ἡ φωνή τῆς Πατρίδος του τόν καλέσῃ εἰς τό καθήκον!...

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΣΑΒΒΑΤΟ 22 Δεκεμβρίου 1890, Ἀριθ. 356, σελ. 1 & 2.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 12 Δεκεμβρίου.

Ἡ διαγωγή τοῦ Ἰταλοῦ προξένου. –

Αἱ κατά τῶν Ἑλλήνων καταδιώξεις.

Ἐπεθύμουν νά εἶχα ἰσχυράν φωνήν διὰ νά φθάσωσιν οἱ λόγοι μου πέραν τῶν ὄχθῶν τοῦ Ἀδρίου καί ν' ἀκουσθῶσι παρά λαοῦ σχόντος τὴν αὐτὴν μεθ' ἡμῶν τύχην, παρά λαοῦ ὁμαίμονος καί ἀδελφοῦ, πύοντος τό πικρὸν τῆς τυραννίας ποτήριον. Ἦθελα ν' ἀκουσθοῦν οἱ λόγοι μου παρά τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὅστις βρέχων τόν ἄρτον του διὰ τῶν δακρύων τῆς δουλείας, συνέστησε κατά τῆς τυραννίας τὴν Associazione agraria καί Associazione del' Whist, ἤθελα νά μάθῃ ὅτι ὁ ἐν Πρεβέζῃ ἀντιπρόσωπος τοῦ Manzini καί τοῦ Cavour χαλκίνει μετὰ τοῦ τυράννου δουλικὰς ἀλύσεις. Ἦθελα τέλος νά γνωρίζουν οἱ ἀδελφοί Ἰταλοί, ὅτι ὁ ἐν Πρεβέζῃ ἀντιπρόσωπος των Milleliri προσπαθεῖ διὰ παντοίων μέσων ν' ἀποδιώξῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν μας πᾶν ἀδελφικὸν αἴσθημα καί νά μᾶς ἀποξενώσῃ ἀπὸ χώραν δοκιμάσασαν τάς ἰδίας συμφοράς

καί άτυχήματα. Νά γνωρίζη τό Κυρηνάλιον καί ή Ρώμη, ό Άγιος Πέτρος καί ό μεγαλόφρων βασιλεύς, ότι τά παράσημα αὐτῶν δαφιλεύονται άφειδῶς όχι εἰς στήθη εὐγενῆ, όχι εἰς στήθη φιλελεύθερα, άλλ' εἰς στήθη τυραννικά, εἰς στήθη ἔνθα κοχλάζουν τά άγριώτερα καί κακουργότερα πάθη.

Η Αὐστρία κατεδίωξε τόν Χατζῆ-Λόγιαν, άλλ' ή άδελφή Ἰταλία διά τοῦ έξαπατῶντος αὐτήν Milleliri έπαρασημοφόρησε τόν Χουσεῖν Βέην Ντῖνον, τόν έτίμησε διότι πιέζει, άρπάζει, βιάζει, άσελγαίνει, δολοφονεῖ. Τόν έτίμησε, διότι όλόκληρον τό διαμέρισμα Πρεβέζης πάσχει τά πάνδεινα υπό τοῦ μικροσκοπικοῦ αὐτοῦ Νέρωνος. Κακούργος εἶνε όχι μόνον ό άδικῶν άλλά καί εκείνος ό όποῖος, ένῶ ήμπορεῖ νά έμποδίση τήν άδικίαν, βοηθεῖ αὐτήν. "Όλα τά χωρία τῆς Πρεβέζης διά τηλεγραφημάτων καί άναφορῶν έξέθησαν τά όσα ύποφέρουν άπό τόν Χουσεῖν Βέην Ντῖνον καί ή έν Ἀθήναις Τουρκική Πρεσβεία ένετάλη νά ενεργήσῃ άνακρίσεις, άλλ' ό άντιπρόσωπος τῆς Ἰταλίας Milleliri έγεινε συνήγορος καί τόν έτίμησε μέ παράσημον διά τά κακουργήματά του. "Ηθελα νά γνωρίζη ή Κυβέρνησις καί ό Ἰταλικός λαός, ότι ή οἰκία τοῦ Milleliri εἶνε έντευκτῆριον κακούργων· εκεῖ συνέρχονται οἱ Χουσεῖν Βέης Ντῖνος καί Χατζῆ Τοπόλιας, εκεῖ συλλαμβάνουσι τά κακούργά των σχέδια, εκεῖ ό Μουτεσσαρίφης καί Milleliri βυσοδομοῦσι τάς άλύσεις μας καί συντάσσουσι τόν κατάλογον τῶν προγραφῶν. Έπεθύμουν νά έγνώριζεν ή Ἰταλική Κυβέρνησις καί ό λαός, ότι ό εὐγενής αὐτῶν σκοπός τῆς συστάσεως έν τῇ Ἀνατολῇ σχολῶν πρὸς έξάπλωσιν τῆς θείας τοῦ Δάντου γλώσσης χρησιμεύει πρὸς έξοικονόμησιν προσωπικῶν τοῦ κ. Milleliri φίλων, οἵτινες τῇ θρησκεία καί έθνισμῶ χρῶνται ὡς βιοποριστικά μέσα, οἱ όποῖοι εἰς πᾶσαν τοῦ άνέμου πνοήν καί έθνικότητα μεταβάλλουσι καί οἵτινες μόνον έχουσι ἔργον νά ύμνῶσι καί γεραίρῶσι τόν πάτρωνά των, ύβρίζῶσι δέ τόν ὀρθόδοξον κλῆρον καί τοὺς Ἑλληνας.

"Ηθελα ό κ. Κρίσπης νά έβλεπε τόν έν Πρεβέζῃ άντιπρόσωπόν του καταλειφθέντα καί παρ' αὐτῶν ἔτι των συναδέλφων του, άπαξιούντων νά ἔχῶσι μετ' αὐτοῦ σχέσεις, άποστρεφόμενον παρά τῶν κατοίκων καί συναναστρεφόμενον μετά τριῶν ἤ τεσσάρων χειρωνάκτων, δυτικῶν, ὡς λέγουσι, τό θρήσκευμα, άλητῶν Κερκύρας. Έάν ή Ἰταλική Κυβέρνησις καί ό Ἰταλικός λαός επιδιώκῶσι νά άποβάλωμεν πᾶν αἶσθημα συμπαθείας καί πᾶσαν στοργήν, θά επιτύχῶσι τοῦτο διά τοῦ Milleliri, διότι όπου προδοσία καί καταδίκη χριστιανοῦ, εκεῖ καί ό Milleliri θά έχῃ τόν δάκτυλόν του.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΝΟΜΙΩΝ

Τήν παρελθοῦσαν Τετάρτην, καθά άγγέλλουσι τά χθές ληφθέντα βυζαντινά φύλλα, έπρόκειτο νά άποσταλῆ εἰς τά Πατριαρχεία ή άπάντησις τῆς Πύλης εἰς τό τελευταῖον τακρίριον τοῦ Πατριάρχου, περι όῦ

ἐγράφομεν χθές. Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ ὑπεβλήθη προηγουμένως εἰς τόν Σουλτάνον πρὸς ἔγκρισιν, ἄγνωστον δέ τό ἐμπεριεχόμενον αὐτῆς.

×

Μακρόν τηλεγράφημα συμβολικόν ἐλήφθη χθές ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς ἐλέγετο χθές τὴν ἐσπέραν, ἡ Πύλη ἀπαντῶσα εἰς τό ἀνωτέρω τακρίριον ἐπιμένει εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς ἀπόφασιν. Ὁ Πατριάρχης ἐκάλεσεν εἰς νέαν αὐθις συνεδρίασιν τὰ δύο Ἐκκλησιαστικά Σώματα.

Αἱ ἐκ Μυτιλήνης, Σάμου, Σμύρνης, Πρεβέζης καὶ ἀλλαχόθεν εἰδήσεις ἀγγέλλουσιν ὅτι ὁ παρά τῷ χριστιανικῷ λαῷ ἀναβρασμός ἐπιτείνεται, πλησιαζουσῶν τῶν ἐορτῶν.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ», ΠΕΜΠΤΗ 27 Δεκεμβρίου 1890, Ἀριθ. 360, σελ. 1 & 2.

Η ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Τὴν νύκτα τῆς Παραμονῆς ἐγράψαμεν τὰ ὀδυνηρά αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα βεβαίως θά κατεῖχον κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοὺς ἐλευθέρους Ἑλληνας, ἀναλογιζομένους, ὅτι, διὰ τοὺς ἐν τῇ δούλῃ ἀδελφούς των, περιβεβλημένους τό ἄλυτον ἔτι τῆς διωκομένης Ἐκκλησίας πένθος, δέν θά ἐξημέρονεν ἐν χαρμονῇ ἢ γλυκυτάτῃ ἡμέρα, διότι ἦσαν οἱ ναοὶ των κλεισμένοι, διότι δέν θά ἤκουον τοὺς κώδωνας καὶ τὰ σήμαντρα, καλοῦντα αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθρου.

Τὴν αὐτὴν νύκτα ἀνεκοινώθη ἡμῖν ἡ εἶδησις, καὶ τὴν πρωίαν τῶν Χριστουγέννων μετεδώκαμεν αὐτήν, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ἠνοιγόντο, ὅτι τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός, ἔληγε τῆς Ἐκκλησίας τό πένθος, ἔπαυεν ὁ διωγμός Αὐτῆς.

Ἀλλά βεβαίως τό εὐφρόσυνον ἄγγελμα δέν ἤρκεσεν, ἵνα χαροποιήσῃ ἡμᾶς, ἀναμένοντας τὴν βεβαίωσιν, ὅτι ὁ διωγμός τῆς Ἐκκλησίας ἔπαυσε, διότι πάντα καὶ ἀκέραια ἀνεστηλώθησαν τὰ καταπατούμενα προνομία της.

Οὐδεμία νεωτέρα εἶδησις μᾶς ἐβεβαίωσε περὶ τούτου· τοῦναντίον, πᾶν ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἦτο γνωστόν καὶ τὰ ἐξ ἐπισήμων ἢ ἰδιωτικῶν πληροφοριῶν ἀορίστως διαδιδόμενα, πείθουσι τοὺς πάντας, ὅτι τό ἄνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν σημαίνει οὐχί τὴν λύσιν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν καταστροφὴν τοῦ Πατριαρχικοῦ ζητήματος.

Τῶντι τό ζήτημα, τό προκαλέσαν τόν διωγμόν τῆς Ἐκκλησίας, εἶνε διπλοῦν· τό θρησκευτικόν καὶ τό προνομιακόν. Τό θρησκευτικόν ἔκειτο ἐν τούτῳ· ἂν ὁ Σουλτάνος, ὁ Καλίφης τῶν Μωαμεθανῶν, δύναται νά διορίζῃ Ὁρθοδόξους Ἐπισκόπους ἐν ταῖς χώραις, ταῖς ὑπαγομέναις εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς ἔπραξεν ἐκχωρήσας τὰ βεράτια εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐπισκόπους Ἀχρίδος καὶ Σκοπέι-

ων. Τό προνομιακόν ζήτημα ἀπέβλεπε τά προαιώνια δικαιώματα τῶν ἐν Τουρκία χριστιανικῶν κοινοτήτων, τά ὁποῖα ἡ Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου παρεγνώριζε καί κατεπάτει.

Τά ἔσχατα μέτρα, ἡ παραίτησις τοῦ Πατριάρχου, ἡ κήρυξις τῆς Ἐκκλησίας ἐν διωγμῶ, τό κλείσιμον τῶν ναῶν, ἐλήφθησαν ὡς ἀπεγνωσμένη διαμαρτυρία κατὰ τοῦ Σουλτάνου, διορίσαντος ἐπισκόπους Βουλγάρους, κατὰ τῆς Κυβερνήσεώς του, καταπατούσης τά ἔθνικα τῶν ὀρθοδόξων κοινοτήτων δικαιώματα· ἴν' ἀρθῶσι δέ τά μέτρα ταῦτα, ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσῃ ὁ Σουλτάνος ὅτι δέν δύναται νά διορίζῃ Ὀρθόδοξους ἐπισκόπους ἢ νά κηρύξῃ εἰς τό ἐν ταῖς χώραις του χριστιανικόν πλήρωμα, ὅτι οἱ παρ' αὐτοῦ διορισθέντες δέν εἶνε Ὀρθόδοξοι, καί ν' ἀναγκάσῃ τούτους νά ἐκδηλῶνται τοιοῦτοι, ὁποῖοι εἶνε, σχισματικοί, ἢ ὅ,τι θέλουσιν αὐτοί, οὐχί Ὀρθόδοξοι ὁμῶς· ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσῃ ὁ Σουλτάνος ἄθικτα καί ἀπαραμείωτα ἅπαντα τά δικαστικά προνόμια τῶν ὑπό τήν σκέπην τοῦ Πατριάρχου διαβιούντων χριστιανῶν ὑπηκόων του. Ἐγένοντο ταῦτα κατὰ τήν νύκτα ἐκείνην τῆς Παραμονῆς, πρὶν ἢ ἐκ τοῦ Πατριαρχείου ἐξαποσταλῆ διαταγή, ἴν' ἀνοιχθῶσι καί πάλιν αἱ ἐκκλησῖαι; ἐλύθη ἐντελῶς τό διπλοῦν ζήτημα, ὡς ἔπρεπε νά λυθῆ πρὶν παύσῃ τῆς Ὀρθοδοξίας ὁ διωγμός ἐν Τουρκία;

Δυστυχῶς, ὡς πρὸς τό Ὀρθοδοξικόν ζήτημα, τό μέγα ζήτημα τῶν βερατιῶν, βέβαιον εἶνε, ὅτι λύσις δέν ἐπῆλθεν, ἀλλά καταστροφή. Ὁ Σουλτάνος δέν ἀνεγνώρισεν, ὅτι δέν δύναται νά διορίζῃ ἐπισκόπους ὀρθοδόξους· οἱ διορισθέντες θά παραμείνωσιν ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς των, οὐδεμία δέ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐδόθη ἐγγύησις, ὅτι καί ἄλλοι τοιοῦτοι δέν θά διορισθῶσιν ἐκεῖ, ἔνθα μόνον ὁ Πατριάρχης ἔχει τό δικαίωμα νά ἐγκαθιστᾷ ἐπισκόπους ὀρθοδόξους. Ἡ μόνη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑποχώρησις τῆς Σουλτανικῆς αὐθαιρεσίας εἶνε ἡ ματαιία καί εἰρωνική ὑπόσχεσις, ὅτι «θά γένηται σύστασις τοῖς διορισθεῖσι καί διορισθησομένοις Βουλγάρους ἐπισκόποις νά φέρωσι σημεῖον διακριτικόν» ἀπό τῶν ἐκ τοῦ Πατριαρχείου ἐξαρτωμένων ἐπισκόπων· ἐπὶ τῆς ματαιίας καί εἰρωνικῆς ταύτης ὑποσχέσεως ἀκράδαντος ἐνέμεινεν ἐν τῇ αὐθαιρεσίᾳ τοῦ ὁ Σουλτάνος· ἠναγκάσθη δέ ταύτην νά ἀποδεχθῆ, ἐγκαρτεροῦσα, ἡ Ἱερά τῶν Πατριαρχείων Σύνοδος, καί νά ὑποχωρήσῃ ἐν τῇ πρωτίστῃ, τῇ θεμελιώδει διὰ τήν ὑπαρξίν τῆς Ἐκκλησίας ἀπαιτήσῃ τῆς ταύτη, δι' ἣν κυρίως εἶχε προέλθει εἰς τό ἔσχατον τοῦ Διωγμοῦ διάβημα. Ἀπολύτως εὐάρεστον δέν δυνάμεθα νά ἐλπίζωμεν καί τοῦ ἐτέρου ζητήματος, τοῦ προνομιακοῦ, τήν λύσιν, εἰς ἣν δυστυχῶς φαίνεται ἀρκεσθεῖσα ἡ Ἱερά Σύνοδος. Αἱ ἀόριστοι πληροφορίαί, αἱ μέχρι τοῦδε κυκλοφοροῦσαι, κατὰ τοῦτο μόνον συμπίπτουσιν: ὅτι ἀπολύτως δέν βεβαιοῦσι τήν πλήρη καί ἀκεραίαν ἀναστήλωσιν οὐδ' αὐτῶν τῶν δικαστικῶν προνομίων· τό κυριώτερον ἐξ αὐτῶν, τό τῶν διαθηκῶν, ἐκ τῆς ὀριζούσης τήν ἰσχύν του διατυπώσεως, – ἂν εἶνε πιστή ἢ μεταδοθεῖσα

ἡμῖν εἶδησις ἀπό τῶν Βυζαντινῶν φύλλων τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπῆλθεν ὁ συμβιβασμός μεταξύ τῆς Πύλης καί τῆς Ἱερᾶς Συνόδου – καταφαίνεται οὐσιωδῶς μεμειωμένον· διότι ὡς ἔγκυροι πρό τῶν Ἰσλαμικῶν δικαστηρίων ἀναγνωρίζονται μόνον αἱ διαθήκαι, αἱ συντεταγμέναι ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου καί τῶν Μητροπολιτῶν· ἐνῶ, κατά τὰ τέως κρατοῦντα, οἰαδήποτε διαθήκη Χριστιανοῦ ἐθεωρεῖτο ἔγκυρος, καί πᾶσαι αἱ ἐξ αὐτῆς διαφοραὶ ἐδικάζοντο ὑπό τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ὁποίων ὑπήγοντο καί αὐταὶ αἱ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικαὶ διαφοραί.

Προστεθῆτω ἔτι, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπὶ τῶν δύο ζητημάτων δῆθεν παραχωρήσεις, καί αἱ περιεχόμεναι εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς 3ης Ὀκτωβρίου ἀποσταλέντας τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τεσκερέδες, καί αἱ κατά τὴν τελευταίαν ἴσως στιγμὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου, διὰ τοῦ Ριζᾶ πασσᾶ καί τῆς διορισθείσης μικτῆς ἐπιτροπῆς γενόμεναι, δέν φέρουν μέχρι τοῦδε ἢ τό κύρος ἀπλῆς ὑποσχέσεως τοῦ Σουλτάνου, ὅστις θά ἐκδώσῃ τὸν κυροῦντα αὐτάς αὐτοκρατορικὸν ἱραδέν· κατά τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος ὑπῆρξε στιγμὴ, καθ' ἣν ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἵνα ὑποχωρήσῃ καί διατάξῃ τὸ ἄνοιγμα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐζήτει τὴν ἐκδοσιν ἱραδέ τοιοῦτου, κυροῦντος τοὺς τεσκερέδες τῆς Πύλης, καί ἐζήτει αὐτὴν μὴ ἀρκουμένη εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Σουλτάνου· τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐποιήσατο καί τὴν ὑποχώρησιν αὐτὴν ἡ Ἱερά Σύνοδος, καί, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τοῦ Σουλτάνου, διέταξε νά ἀνοιχθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι.

Ἐκ πάντων τούτων συνάγομεν τό θλιβερώτατον συμπέρασμα, ὅτι τό ἄνοιγμα τῶν ναῶν κατά τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἐσήμανεν οὐχί θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἤτταν αὐτῆς καί ὑποχώρησιν ὀλεθρίαν.

Δέν θεωροῦμεν λευμένον τό ζήτημα· ὄχι. Θρησκευτικὸν πραξικόπημα, ὅποῖον ὁ ὑπό τοῦ Σουλτάνου διορισμός ἐπισκόπων, οἵτινες δέν θέλουσι νά φανερωθῶσιν, ὅτι δέν εἶνε ὀρθόδοξοι, καί ἡ κατάργησις ἐθνικῶν δικαιωμάτων καθιερωμένων ἀπὸ αἰώνων, δέν δύνανται νά θεωρηθῶσι ὡς τετελεσμένα γεγονότα, διότι ὡς τοιαῦτα ἴσως τὰ ἀπεδέχθησαν ἀνώτεροί τινες λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας καί ἀντιπρόσωποι τοῦ Γένους, ἐκβιασθέντες ἢ ἀποπλανηθέντες εἰς ὑποχώρησιν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέκειτο δεινὴ ἢ σύγκρουσις μεταξύ τῶν κατακτητῶν καί τῶν ἀδικουμένων ὑποτελῶν.

Οὐχί ὡς λύσιν θεωροῦμεν τὸν ἐπελθόντα συμβιβασμόν, ἀλλ' ὡς σταθμόν ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ζητήματος, ὅπερ τότε μόνον θά λυθῇ ἐντελῶς, ὅταν ἐν Τουρκίᾳ δέν θά ὑπάρχωσι πλέον οὔτε κατακτηταὶ ἀλλόφυλοι, οὔτε ἔθνη ὑποτελῆ.

Δικαιούμεθα ἐν τούτοις ν' ἀναζητήσωμεν τώρα τοῦ ἀτυχοῦς συμβιβασμοῦ τοὺς ἐργάτας καί ἐκείνους, οὓς τῆς θλιβερᾶς ὑποθέσεως αἱ εὐθύναι βαρύνουσιν. Εἶνε βέβαιον, ὅτι ἡ ὑφεστῶσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διετέλει ἐν γνώσει τοῦ συμβιβασμοῦ ἢ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος,

ὅποιαδήποτε καί ἂν ἦ αὕτη· ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν τηλεγραφικὴν ἐγκύκλιον τοῦ Πατριάρχου, δι' ἧς κατὰ τὴν νύκτα τῆς Παραμονῆς διετάσσετο τοῖς Ἀρχιεπισκόποις καὶ Μητροπολίταις τὸ ἀνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπεστέλλετο ταυτοχρόνως ἑτέρα ἐγκύκλιος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς ἐν Τουρκίᾳ προξενικάς Ἀρχάς, δι' ἧς τὸ αὐτὸ μετεδίδετο ἄγγελμα· καὶ ἐθεωρήθη ἀπαραίτητος ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐγκύκλιος αὕτη τοῦ πρεσβευτοῦ, ἵν' ἀδιστακτικῶς πιστευτὴ γένηται ἡ ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου.

Ἡ Ἑλληνικὴ λοιπὸν Κυβέρνησις ἐγνώριζε, καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν θλιβεράν λύσιν. Ἀλλὰ ταύτην ἐπεθύμουν, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς εἰργάσθησαν καὶ ἐπέμειναν, διχογνωμοῦντες πρὸς τοὺς Συνοδικοὺς καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμετέρων ὁμοεθνῶν, οἱ πᾶσαν ἐθνικὴν θυσίαν στέργοντες ὑπὲρ τῆς ἰδίας των ἡσυχίας, κοσμικὰ τινα μέλη τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοι γνωστοί. Ἀλλ' ὁ πρῶτιστος ἐργάτης τοῦ ἐθνικοῦ δυστυχήματος, ἐκεῖνος ὃν αἱ μέγιστα βαρύνουσιν εὐθύναι, ἀναμφισβητήτως εἶνε ἡ πεσοῦσα κυβέρνησις τοῦ κ. Τρικούπη, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ κύριος ἐμπνευστὴς τοῦ ἐσχάτου μέτρου, ὃπερ εἰς οὐδὲν κατέληξε προεξοφλήσας οὕτω, συντρίψας εἰς χεῖρας τῆς Ἐκκλησίας, τὸν κυριώτατον μοχλὸν τῆς ἐθνικῆς ἐν Τουρκίᾳ ἐξεγέρσεως, τὸ κλείσιμον τῶν ἐκκλησιῶν.

Δυνάμεθα σήμερον ἀπροκαλύπτως νὰ τὸ εἴπωμεν· μετὰ τὴν κατάπτωσιν τῆς Κρήτης, ἔνθα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπέδειξε τὴν ἐσχάτην ἀνανδρίαν ἀπέναντι τῆς Τουρκίας, τὸ μεγαλείτερον ἔργον τοῦ κ. Τρικούπη ὑπῆρξεν ἡ κατάπτωσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ὀλοκλήρου, διὰ τοῦ μέτρου ἐκείνου, ὃπερ ὑπηγόρευσε ἀστοχος τόλμη· διότι τόλμην καὶ ἀφροσύνην ἐπέδειξε ὁ κ. Τρικούπη, ἐξωθῶν τὸ ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἔθνος εἰς θρησκευτικὸν ἀγῶνα ἀπεγνωσμένον, καθ' ὃν χρόνον ἐγνώριζεν, ὅτι οὐδεμίαν θετικὴν ἀρωγὴν ἠδύνατο νὰ παράσχη αὐτῷ τὸ ἐλεύθερον κράτος. Οἱ διάδοχοι τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης – τῆς ὀλεθριωτέρας πασῶν τῶν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ Βασιλείου καὶ διὰ τὸν ἐλεύθερον καὶ διὰ τὸν δοῦλον Ἑλληνισμόν – θὰ ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι ἑαυτῶν ἂν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ διορθώσωσι ζήτημα ἀτυχές, ὃπερ μετὰ τοσούτων ἄλλων κυβερνητικῶν ἀθλιότητων ἐκ κληρονομίας παρέλαβον· τὸ κατέστρεψαν ἐν σπουδῇ καὶ τάχει, ἵν' ἀπαλλαχθῶσιν αὐτοῦ· οὐδ' εἶνε ἱκανοὶ νὰ πράξωσι τι καλλίτερον.

ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΩΝ ΝΑΩΝ

Κατὰ τὸ ἐν προχθεσινῶ ἡμῶν φύλλῳ ἐπίσημον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τηλεγράφημα, διετάχθη ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τὸ ἀνοιγμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰ πρὸς τοῦτο τηλεγραφήματα ἀπεστάλησαν τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων πρὸς πάσας τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ, Σμύρνῃ, Ἰωαννίνοις, Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ.

Σήμερον ἀφοῦ σημειώσωμεν καί τήν λεπτομέρειαν, ὅτι ἡ Πύλη, ὅπως ἐπιτύχη τό ἀνοιγμα τῶν ναῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, προσέφυγεν εἰς τήν μεσολάβησιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῆς πρεσβείας, παρ' ἧς προὔκάλεσε τηλεγραφήματα πρὸς τοὺς ἐν ταῖς τουρκικαῖς ἐπαρχίαις Ἑλληνας προξένους, αὐτὴ ἦτις ἤρνεῖτο ἡμῖν τό δικαίωμα νά ἐπεμβαίνωμεν εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Πατριαρχείου, ὡς ὄντα ζητήματα ἐσωτερικῆς τάξεως τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀγγέλλομεν προσθέτως καί ὅτι ὄντως ὁ ἐσπερινός τῶν Χριστουγέννων ἐψάλη εἰς πάντας τοὺς χριστιανικούς ναοὺς μετὰ πάσης πομπῆς καί μεγαλοπρεπειας, ἄπειρον δέ ἦτο τό συρρεῦσαν εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς χριστιανικόν πλῆθος, τό ὁποῖον ἀπό μακρῶν μηνῶν ἐστερεῖτο τῆς ἐκ τῆς θρησκείας παρηγορίας καί τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἕνεκα τοῦ διωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας.

Κατά τὰ χθεσινά δέ ἐπίσημα τηλεγραφήματα, βεβαιοῦται ἡ εἶδησις, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀπό ἡμερῶν αὐτοπροσώπως ἀνέλαβε τήν ἐπίλυσιν τῶν ἐκκρεμῶν τῶν Πατριαρχείων ζητημάτων καί πρὸς τοῦτο τό παρελθόν Σάββατον δῶρισε μικτήν ἐπιτροπήν ἐξ ἀνωτάτων τοῦ κράτους ὑπαλλήλων καί δύο συνοδικῶν ἀρχιερέων, εἰς τήν ὁποίαν ἀνέθηκε τόν κανονισμόν τοῦ ἐκκρεμοῦς ζητήματος τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων. Ἡ ἐπιτροπή αὕτη, συνελθοῦσα καί συζήτησασα κυρίως τὰ περί τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας τῶν Πατριαρχείων – διότι περί αὐτῶν, ὡς πρὸς τὰ προνόμια, περιεστρέφετο ἡ συζήτησις, ἀρνούμενης τῆς Πύλης καί διὰ τοῦ τελευταίου τεσχερέ της νά ἀναγνωρίσῃ πλήρη καί ἀκέραια τὰ ἀνέκαθεν δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας – συνέταξε τό πρακτικόν αὐτῆς τό ὁποῖον ὑπέβαλεν εἰς τόν Σουλτάνον ἐγκρίναντα τοῦτο καθ' ὅλα. Τήν πρωίαν τῆς Δευτέρας ἀντίγραφον τοῦ πρακτικοῦ τούτου ἀπεστάλη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετὰ τινά δέ συζήτησιν ἐπ' αὐτοῦ ἐκρίθη τοῦτο ἱκανοποιούν τὰς δικαίας τῆς Ἐκκλησίας ἀξιώσεις, ἐζητήθη ὅμως ἡ ἐπικύρωσις αὐτοῦ δι' αὐτοκρατορικοῦ ἰραδέ. Ὁ Σουλτάνος συνήνεσεν εἰς τήν δικαίαν ταύτην τῶν Πατριαρχείων αἴτησιν καί ὑπεσχέθη τήν ἐκδοσιν τοῦ οἰκείου ἰραδέ, ἐζήτησε δέ νά ἀνοιχθῶσιν οἱ ναοὶ ὅπως οὔτοι μὴ εὐρεθῶσι κεκλεισμένοι κατὰ τὰς μεγάλας τῶν Χριστουγέννων ἑορτάς.

Κατά τό ὑποβληθέν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐπίσημον ἀντίγραφον τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς συνταχθέντος πρακτικοῦ, ἀναγνωρίζεται μὲν ἡ δικαστικὴ τῶν Πατριαρχείων ἐξουσία ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀναγομένων εἰς τὰ τῆς διατροφῆς καί τῆς διαδικασίας τῶν ἱερέων, λέγεται δέ καί ἀρκούντως ἱκανοποιητικόν καί ὡς πρὸς τό ζήτημα τῶν διαθηκῶν. Τὰ λοιπά προνόμια τῆς Ἐκκλησίας παραχωροῦνται ἀκέραια, ὡς τοῦτο ἐγένετο καί διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλως κοινοποιηθέντων εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τεσχερέδων.

Μετά τὰς ἐορτάς τῶν Χριστουγέννων ἀναμένεται ἡ ἔκδοσις τοῦ ἱραδέ, τοῦ ἐπικυροῦντος τὸ πρακτικόν τῆς ἐπιτροπῆς. Πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης δέν θέλει ἀποσύρει τὴν παραίτησίν του.

Καί ταῦτα μὲν συνοψίζουσι τὰς ἐπισήμους πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον εἰδήσεις, ἐξ ὧν καταφαίνεται, ὅτι οὐδέν ἐπισήμως ἀνηγγέλθη, ὡς ὀριστικόν παραχωρηθέν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τὸνναντίον δ' ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ὑπεχώρησεν ἄνευ θετικῶν ἀνταλλαγμάτων καὶ μόνον ἐπὶ ὑποσχέσεων, ὡς ἐμαντεύσαμεν ἅμα τῇ ἀναγραφῇ ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ πρώτου τηλεγραφήματος, ὃπερ εἶχεν ἔλθει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, μόνον δ' ἡμεῖς ἐδημοσιεύσαμεν προχθές. Ἀλλὰ καταφαίνεται ἐπίσης, ὅτι ἂν ἀληθεύωσιν, ὅσα αἱ ἐπιχώρια ἐφημερίδες δημοσιεύουσι περὶ τοῦ ζητήματος ὡς βλέπει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης, ὅχι μόνον τὸ ζήτημα ἐχωρίσθη εἰς δύο, τὸ ἐν τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, εἰς τὸν κύκλον τοῦ ὁποίου ὑπάγεται καὶ ἡ ἀντικανονικὴ ἔκδοσις τῶν βερατίων, καὶ τὸ ἄλλο τῶν δικαστικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐγκαταλείφθη μὲν ἐκεῖνο, παρεχωρήθη δέ τοῦτο περικεκομμένον, ἐάν εἶνε ἀκριβῆς ἡ περὶ διαθηκῶν κατωτέρω δημοσιευομένη πληροφορία τοῦ Ἀνατολικοῦ Μηνύτορος.

Τοὺς φόβους ἡμῶν περὶ τοιαύτης τινός ἀνεπαρκοῦς λύσεως τοῦ ζητήματος ἐνισχύει καὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἰδιαίτερον τηλεγράφημα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὃπερ ἐλάβομεν προχθές μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ φύλλου, ἔχον ὡς ἐξῆς:

ΠΕΡΑΝ, 25 Δεκεμβρίου 1890 ὥρα 1 π.μ.

Διαταγὴ ἀνοίγματος ἐκκλησιῶν ἐδόθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ταύτην τὴν στιγμὴν.

Βεβαίως δέ ὁ ἡμέτερος ἀνταποκριτής, ἐάν τὸ ἀνοίγμα τῶν ἐκκλησιῶν ἐπήρχετο κατόπιν εὐπροσδέκτων δι' ἡμᾶς παραχωρήσεων τῆς Πύλης, οὐδέποτε ἤθελε παραλείψει ν' ἀνακοινώσῃ ταύτας. Μεταδίδων ὅμως τῇ Ἐφημερίδι μόνον τὸ ἀνοίγμα τῶν ἐκκλησιῶν ξηρῶς, ἀφήνει ἡμᾶς νά ἐννοήσωμεν, ὅτι τοῦτο ἐπῆλθεν οὐχὶ βεβαίως ἐπὶ τοῖς ποθητοῖς ἀνταλλάγμασιν, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐν Φαναρίῳ ὑπεχώρησαν ἄνευ ὄρων. Ἴδού δέ ὅτι ὁ Ἀνατολικὸς Μηνύτωρ, φύλλον γνωστόν διὰ τὰς πρὸς τὸ Γιλδίτζ σχέσεις, γράφων ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 24 Δεκεμβρίου τὰ ἐξῆς σχετικά πρὸς τὴν ἀγγελλομένην λύσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ ζητήματος δίδει ἡμῖν πληροφορίας ἐπαρκεῖς ὅπως λάβωμεν ἰδέαν τοῦ μεγέθους τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἐν Φαναρίῳ:

«Εὐθύς ὡς ὁ Σουλτάνος ἔλαβε γνώσιν τὸ παρελθόν Σάββατον τοῦ τελευταίου τακριοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἀπαράδεκτον τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ τελευταίου βεζυρικοῦ τεσκερέ, ἐπεφόρτισε τὸν Ρεδβάν βέη, νομάρχην Κωνσταντινουπόλεως, νά ἐπισκεφθῇ ἐν Μακρύκλοι ὁν Πατριάρχην καὶ νά διαβεβαιώσῃ αὐτόν ἀπὸ μέρους του, ὅτι μετὰ τὴν τελευταίαν ἀπάντησιν τῆς Ὑ. Πύ-

λης πᾶσα δυσχέρεια ἐπὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς ζητήματος ἤρθη καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ Ἄναξ προσεκάλει αὐτόν νά ἐπανέλθῃ εἰς τόν Πατριαρχικόν θρόνον του καὶ ὅτι διατάσσει νά ἀνοιχθῶσιν οἱ ναοί, ἤδη μάλιστα, ὅτε πλησιάζουσιν αἱ τῶν Ὀρθοδόξων θρησκευτικαὶ ἐορταί.

Ἄγνοοῦμεν ὁποῖος χαρακτήρ ἐδόθη ἀμφοτέρωθεν εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐπίσκεψιν, ἐκεῖνο ὅμως τό ὁποῖον δυνάμεθα νά γνωρίζομεν εἶνε, ὅτι ὁ Πατριάρχης ἀνήγγειλεν εἰς τόν ἀπεσταλμένον τοῦτον τοῦ Σουλτάνου, ὅτι οὐδέν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται, ἀφοῦ εἶνε παρητημένος, πᾶσαν δέ ἀνακοίνωσιν του ὀφείλει νά κάμῃ πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ τό Μικτόν Συμβούλιον.

Ὁ Ραβδάν βέης, ἐπανελθὼν ἐκ Μακρύκλοι, ἐπεσκέφθη μέλη τινὰ τῶν δύο τούτων σωμάτων, τὴν δέ μετ' αὐτῶν συνδιάλεξιν του ἀνέφερε πρὸς τόν Σουλτάνον.

Ἄφ' ἐτέρου μανθάνομεν ὅτι χθές, διὰ μεσολαβούντων προσώπων, συν-εννοήσεις διημείφθησαν μεταξύ τῶν Πατριαρχείων καὶ τοῦ Μεγάλου Βεζύρου, πρὸς ὃν ἀνήγγειλαν, ὅτι τὰ τηλεγραφήματα διὰ τῶν ὁποίων θά διετάσσετο τό ἀνοιγμα τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἀλλαχοῦ ἐκκλησιῶν διὰ τὰς ἐορτάς τῶν Χριστουγέννων εἶνε ἔτοιμα νά ἀποσταλῶσιν εὐθύς ὡς τό ζήτημα θά ἐλύετο.

Τό πόρισμα πασῶν τούτων τῶν ἐνεργειῶν εἶνε, ὅτι ὁ Σουλτάνος διέταξε τόν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργόν Ριζά πασσᾶν καὶ τόν παρά τῷ ὑπουργεῖῳ τούτῳ ὑφυπουργόν Βαχάν ἐφένδην νά συνεννοηθῶσι προσωπικῶς καὶ ὀριστικῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν. Ἐνεκα τούτου δέν μετέβησαν χθές εἰς τὰ ἀνάκτορα παρά τῷ Σουρεγιά πασσᾶ οἱ ἀρχιερεῖς, πιστεύεται δέ ὅτι θά μεταβῶσι σήμερον μετὰ τὴν συνέντευξιν των μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ὑφυπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης.

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ σημερινή συνέντευξις τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ὑφυπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης μετὰ τῶν ἀρχιερέων δέν φθάσῃ εἰς τό ποθούμενον ὀριστικόν ἀποτέλεσμα, κατὰ τὰς ἡμετέρας πληροφορίας ὁ Μ. Βεζύρης παρηγγέλθη νά διαβιβάσῃ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τεσκερέν ἐν τῷ ὁποίῳ θά ἀναγράφεται τό ἐμπεριεχόμενον πάντων τῶν προηγηθέντων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πρὸς δέ τὰς διαθήκας θά διατηρηθῇ ἀνέπαφος ὁ τελευταῖος βεζυρικός τεσκερές, κατὰ τόν ὁποῖον πᾶσα διαθήκη βεβαιουμένη ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν μητροπολιτῶν θά εἶνε ἰσχυρά ἐνώπιον τῶν ὀθωμανικῶν δικαστηρίων. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἡ λύσις τοῦ ζητήματος εἶνε ἐπικειμένη καὶ ἀναμένεται τὴν ἐσπέραν ταύτην».

Ὅπερ καὶ ἐγένετο!

Ἄφ' ἐτέρου ὁ Ἀνατολικὸς Κήρυξ ἐν τῷ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων φύλλῳ του γράφει ὡς πρὸς τό ζήτημα τοῦτο τὰ ἑξῆς:

«Διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου, τό ὑπουργικόν συμβούλιον συνῆλθε χθές εἰς τὴν Ὑψ. Πύλῃν, ὅπως συζητήσῃ τό ζήτημα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐκδώσῃ ὀριστικὴν τινα ἐπ' αὐτοῦ ἀπόφασιν. Ἄλλ' ὡς συνῆλθον τὰ

μέλη τοῦ συμβουλίου αὐτοκρατορικός Ἰραδὲς ἀπεστάλη εἰς τὸν Μ. Βεζύρη, διὰ τοῦ ὁποίου διατάσσεται ὁ σχηματισμὸς ἐπιτροπῆς πρὸς κανονισμόν τοῦ πέμπτου μέρους τῶν προνομίων, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τὴν μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Φαναρίου διαφορὰν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν Ἀαρίφ πασσᾶ, προέδρου τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, Βαχάν ἐφέντη, ὑφυπουργοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ Χαβάζ ἐφέντη. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ προσκληθῶσι νὰ λάβωσι μέρος καὶ δύο μητροπολίται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Δέρκων καὶ Σισσανίου, συνέρχεται σήμερον».

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω παραθέτομεν καὶ τὴν ἀκόλουθον ἰδιαιτέραν ἀλληλογραφίαν τῆς Ἐφημερίδος ἐκ τῆς πρωταγωνιστησάσης εἰς τὸ ζήτημα ἑλληνικωτάτης πρωτευούσης τῆς Ἰωνίας:

Ἐκ ΣΜΥΡΝΗΣ, 25 Δεκεμβρίου.

Μέχρι βαθείας νυκτός τῆς χθές, παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, γενικὴ κατῆφεια ἐπεκράτει παρὰ τῷ ὁμογενεῖ πληθυσμῷ τῆς ἡμετέρας πόλεως. Ταύτην ἐπηύξανεν ἡ διαγωγὴ τῶν κακοήθων Λεβαντίνων, οἵτινες, παρερχόμενοι πρὸ τῶν κατακλείστων ναῶν, μεταξὺ ἄλλων ἐρεσχειλῶν, ἔλεγον: «δὲν εἶνε ἡ ταβέρνα ἀνοικτὴ νὰ ἔμβωμεν νὰ πιοῦμε, μλά».

Αἴφνης περὶ τὰ ἐξημερώματα σήμερον, τὴν 4 ὥραν π.μ., οἱ κώδωνες ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν ἤρξαντο κρουόμενοι χαρμοσύνως· γενικός πυροβολισμὸς ἐπηκολούθησε, διαχέων τὴν φαιδρότητα ἀνά τὴν πόλιν ἄπασαν. Εἰς τὴν κωδωνοκρουσίαν ταύτην χιλιάδες λαοῦ σπεύδοντες συνέρρον εἰς τοὺς ναοὺς, οἵτινες ἀνοικθέντες εἶχον φωταγωγηθῆ λαμπρῶς. Ἡ συγκίνησις τοῦ πλήθους κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εἶνε ἀπεριγραπτος· ἕκαστος συνέχαιρε τῷ πλησίῳ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ ζητήματος. πλείστοι ἐδάκρυον.

Τῇ 11 1/2 μ.μ. τῆς παραμονῆς εἶχε ληφθῆ ἐν Σμύρνη τὸ πρῶτον ἰδιωτικὸν τηλεγράφημα, ἔχον ἐπὶ λέξει ὧδε: «Χαρᾶς εὐαγγέλια: τοῦ φιλολάου Ἄνακτος ἐπινεύσαντος, ἵνα πρυτανεύσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀκήρατα τὰ προνόμια αὐτῆς, διετάχθη τὸ ἀνοίγμα τῶν ἐκκλησιῶν». Ὁ τὸ τηλεγράφημα λαβὼν μετέβη εὐθὺς παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ, εἰς ὃν ἀνεκοίνωσεν αὐτό· οὗτος ὅμως ἐδήλωσεν, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ προβῇ εἰς οἰονδήποτε διάβημα, καθ' ὅσον ἡ προϊσταμένη αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δὲν εἰδοποίησεν αὐτόν ἔτι. Τῇ 1 1/2 π.μ. ἔλαβεν ὁ Μητροπολίτης τηλεγράφημα ὑπογεγραμμένον ὑπὸ Διονυσίου Ε', ἀναγγέλοντος αὐτῷ ἐπίσης τὴν λύσιν τοῦ προνομιακοῦ ζητήματος, καὶ διατάσσοντος αὐτόν νὰ προβῇ εἰς τὸ ἀνοίγμα τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁμοίᾳ διαταγῇ εἶχε κοινοποιηθῆ σχεδὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν τῷ ἐν Κορδελιῷ ἐφησυχάζοντι γέροντι Ἐφέσου, ὅς καὶ τηλεγραφικῶς διέταξε τοὺς ὑπ' αὐτόν ἐπισκόπους Ἡλιαπόλεως, Κρήνης καὶ Ἀναίων, ὡς καὶ τοὺς χωροεπισκόπους αὐτοῦ Ἀρκαδιουπόλεως καὶ Ἐρυθρῶν, ἵνα ἀνοίξωσι τὰς ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίας.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΚΑΙ ΠΡΕΒΕΖΗ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΩΝ

Καθ' ἃ ἐπισήμως ἀνηγγέλθη χθές εἰς τό Ὑπουργεῖον, τήν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, εὐθύς ὡς ἠνοίχθησαν αἱ ἐκκλησίαι καί ἐψάλη ἐν αὐτοῖς μετά πάσης ἐπισημότητος ὁ ἐσπερινός, κατά διαταγήν τοῦ Σουλτάνου ἀπελύθησαν ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕνθα ἐκρατοῦντο καί ἀφέθησαν ἐλεύθεροι ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τάς πατριδας των πάντες οἱ ἐν Ἰωαννίνοις καί Πρεβέζῃ συλληφθέντες δεκαεξέ ἐκ τῶν προκρίτων χριστιανῶν, οἵτινες εἶχον συλληφθῆ κατά τήν πρό ἐβδομάδων γενομένην εἰς ἀμφοτέρας τάς πόλεις ταύτας ἐπιβλητικῆν καί εἰρηνικῆν διαδήλωσιν ὑπέρ τῶν προνομίων τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Ἐκκλησίας.